

Föredrag om Thérèse av Jesusbarnet (1873-1897)

Den 17-21 november 1997 hos Mariadöttrarna, Heliga Hjärtas Kloster
Biskop Anders Arborelius ocd (före biskopsvigningen)
(Föredragen är nedskrivna efter bandinspelning)

Föredrag I

Vi börjar med en bön av Thérèse:

”Bed för att det lilla sandkornet skall bli en atom som bara Jesus kan se”.

Vi skulle kunna sammanfatta hela Thérèses liv och budskap, som Kyrkan nu har auktoriserat, i att vi blir ett litet sandkorn, en atom, som bara Jesus kan se, och även i den ”den lilla vägen”, som innebär att vi helt och fullt är till för Jesus. Thérèse var en brådmogen liten flicka. Hon säger tvärsäkert: ”Redan när jag var tre år gammal började jag säga till Gud, att jag aldrig ville neka honom något”. Hon säger, att hon sedan har försökt vara trogen detta löfte. Hon tillade, att hon inte kunde låta tre minuter passera utan att tänka på Gud. För oss rör det sig ofta om längre tid. Men ändå tror vi, att vi så småningom kan leva ett liv, där vi låter Jesus se på oss och där Gud får vara centrum. Redan från barnsben var Thérèses längtan efter helighet meningen med livet. Ändå märker vi en djup inre utveckling och en förvandling i hennes liv som gör att hon på slutet av sitt liv kan säga: ”Allt är nåd”. I början var det för henne, som för de flesta, hon som skulle erövra himlen. Det var hon som skulle bli helig. Det var hon som skulle göra stora ting för Gud. Men vi skall se hur det vänder sig och hon bara blir ett sandkorn som Jesus ser på.

Thérèse blev kanoniserad mycket snabbt, redan 1925. Man har sagt att ingen kanoniseringsprocess har nått sitt mål så snabbt och lätt. Det är ungefär på samma sätt som när man nu säger att Moder Teresa av Calcutta (1910-1997) skall få en snabb behandling i kongregationen, även om man där har sagt att man skall följa den vanliga gången. Vissa heliga tycks vara så heliga att det går av sig självt att bli kanoniserad. Man säger t.ex. ibland om Franciskus (1182-1226) att inget helgon har liknat Jesus så mycket som han. Någon har sagt att Thérèse av Lisieux liknar Maria på ett påfallande sätt. När man visar Thérèses bild för dem som aldrig har sett henne, är det inte ovanligt att folk säger: ”Men det är en bild av Jungfru Maria”. Det finns ett slags släktskap. Helgonen är besläktade och blir alltid igenkända.

Ändå tillhörde Thérèse en social miljö som inte omedelbart i vår smak skulle anses passande att fostra helgon. Hon tillhörde den franska bourgeoisien i slutet av 1800-talet, egentligen en mycket inskränkt miljö. Det var den sociala miljö som kämpade med näbbar och klor för att få Dreyfus oskyldigt dömd. Man levde mycket begränsat i en kampatmosfär mot judar och frimurare och mot allt som luktade radikal politik. Vi känner igen lite av detta synsätt från Le Pen och Lefèbvre i vår tid. I Frankrike fanns det en sådan inskränkt ström. Ja, man har dragit denna företeelse ännu längre tillbaka, till gallikanismen, den nationalkyrkliga rörelse som ville bryta sig loss från Rom.

Thérèse växte alltså upp i en miljö som vi inte omedelbart skulle förknippa med helighet. Det var också en tid mycket präglad av jansenismen – en rörelse som har kallats de lutherska efterdyningarna inom katolicismen - en mycket sträng och sluten miljö. Man har skrivit

mycket om att i just Lisieux, där hon växte upp, stod det en kamp mellan den högre bourgeoisien, som ofta var präglad av monarkiska ideal, och motsatta parter. Men i Thérèses egen familj, hos hennes far och mor och i hennes eget liv, möter vi ingenting av den kampen. Däremot var hennes morbror en av de stora kämparna för de monarkiska och högborgerliga idealen. När vi läser Thérèses självbiografi och skrifter märker vi ingenting av kamp mot frimurare, judar och republiken. Thérèse är som genom ett under befriad från sin sociala bakgrund.

Thérèse föddes år 1873 i Alençon. Föräldrarna var ytterst fromma. Man förbereder nu deras saligförklaring, som man hade hoppats skulle äga rum under jubileumsåret 1997. Men så blev det inte. Kongregationen för helgonförklaringar arbetar efter andra modeller. Är det något som kommer i vägen, får helgonförklaringen vänta. Thérèses föräldrar gick, trots att de var förmögna, varje morgon kl. 05.30 till det som kallades "de fattigas och arbetarnas mässa". Tidigare var det vanligt att man hade mässor mycket tidigt, för att människor som började arbeta kl. 5 eller kl. 6 skulle kunna gå dit. Fadern drev en guldsmeds- och urmakarbutik. Affären finns fortfarande kvar i Alençon, även om det nu är andra ägarförhållanden. Men modern var faktiskt egentligen den mest driftiga. Det står i biografier att hon var spetsknypplerska, fast egentligen var det inte hon själv som knypplade så mycket, utan de hade sjutton kvinnor som knypplade dagen i ända. Det var en ganska stor rörelse. Fadern slutade ganska tidigt sin verksamhet för att bistå frun att driva spetsindustrin i hemmiljö.

Det var ett mycket fromt och äkta kärleksfullt familjeliv som Thérèse fick erfaras. Hon säger "Hela mitt liv har den gode Guden omhändertagit mig med kärlek. Mina första minnen är präglade av leenden och ömma smekningar". Hon får verkligen ta emot mycket kärlek. Hon ser allt i Guds perspektiv. Det är han som ger henne kärleken genom människor. Lilla Thérèse, som var den yngsta i en stor syskonskara, svarar med samma mynt. Modern berättar: "Lillan är en makalös skälmunge. Hon kommer och klappar mig, samtidigt som hon önskar mig döden. O, vad jag önskar att du fick dö, stackars lilla mamma", säger hon. "När man grälar på henne, svarar hon: 'Men det är ju för att du skall få komma till himlen. Du säger ju, att man måste dö för att komma dit'". Det är en logik som man inte kan sätta sig emot. Mamman berättar i sina brev mycket om den brådmogna lilla flickan som tar till sig trons verklighet och som önskar att hennes stackars lilla mamma skall få dö.

Man brukar säga att vår Herre inte kunde neka lilla Thérèse något. Också denna önskan går i uppfyllelse, för modern dör i cancer bara 46 år gammal år 1877. Naturligtvis hade Thérèse inte riktigt tänkt sig detta. Hon är nu bara 4½ år gammal. Moderns död innebär för Thérèse en slags förvandling. Från att ha varit en liten skälmunge blir hon nu blyg och överdrivet känslig. Hon säger: "En blick var nog för att få mig att gråta". Det är påfallande att just blicken betyder så mycket för den lilla Thérèse. Hon säger redan som fem år gammal flicka att hon aldrig vill avlägsna sin själ från Jesu blick. Hon var medveten om att Jesu kärleksfulla blick följde henne. Men samtidigt var hon mycket känslig för de mänskliga blickar som inte var uppfyllda av kärlek. Familjen var full av kärlek, men naturligtvis mötte hon också annat.

Man har skrivit om att en av de tjänsteflickor man hade i familjen misshandlade en av flickorna. Léonie, som anses vara den lilla olycksfågeln i familjen, det svarta fåret. Allt är inte bara frid och fröjd. Särskilt sedan Thérèses andra "mamma", systern Pauline också lämnade hemmet för att bli karmelitnunna förstärks den överkänsliga karaktären. Man kan nästan säga att det är en slags neuros. Thérèse har själv sagt att perioden fram till 14-årsåldern var en mycket svår period. En annan syster, Marie, berättar att det ibland kunde anta helt neurotiska former. Marie skriver om Thérèse: "Hon hade kriser av skräck. Somliga spikar tycktes henne

vara stora, förkolnade fingrar. När hon såg på sin fars hatt, utstötte hon ett skri av fasa: 'o, det stora, svarta odjuret'. Hennes ögon fick ett skräckfyllt uttryck. Hon kastade sig framstupa ner från sängen på golvet. Hon bankade sitt huvud hårt mot sängens fot. Det finns inget att göra, sade doktorn. När jag såg, hur utmattad hon hade blivit av denna kamp, ville jag ge henne att dricka. Men hon skrek av fasa: 'de vill förgifta mig'".

Det är ett bitvis mycket neurotiskt tillstånd, präglad av förföljelseidéer, som Thérèse hamnade i. Det har man inte alltid beaktat när man har skildrat hennes liv och barndom utan man har tecknat det alltför idylliskt. Det är mycket viktigt när vi hör Thérèse tala om "den lilla vägen" och svagheten, att detta inte är bara är ett romantiskt och förskönande uttryck, utan att det verkligen är något hon har erfarit in på bara kroppen. Det var en känsla av att vara totalt utlämnad, att vara utsatt för förgiftningsförsök osv. När hon talar om svaghet och litenhet får vi läsa in hela denna bakgrund. Hon hade inte alltid sådana kriser, men perioden mellan 4½ och 14 år utgör en mycket svår barndomskris. Hon skriver: "De fem åren som elev hos benediktinsystrarna i Lisieux blev de tristaste i mitt liv". Men det berodde inte på systrarna utan på att hon inte klarade av att vara tillsammans med andra barn. I vår tid har man tagit fram många vittnesmål från tiden i skolan. Thérèse klarade liksom inte av att vara där. Speciellt rasterna, när de skulle ha det roligt, blev för henne något hemskt. Hon drog sig undan i ett hörn. Hon tålde inte umgänget med andra barn. Hon blev lätt ett mobbningsoffer.

Men, och det har man också nu pekat på, här i benediktinklostret lär hon sig inre bön av syster Henriette. Det är fint att tänka sig att lilla Thérèse fick sin första mer systematiska undervisning om bön hos benediktinsystrarna i Lisieux. Deras kloster blev dock bombat, så det finns inget kvar från den tiden. Men man har byggt upp det i modern stil. Syster Henriette har vittnat om hur hon talade med lilla Thérèse om bönen. Thérèse frågade henne: "Vad är inre bön?" Då sade syster Henriette: "Det är som när du kommer hem till din pappa och sätter dig i hans knä och då låter ditt hjärta tala om allt det du har varit med om". Hon ger henne bilden av Gud som en kärleksfull far som tar emot sitt barn. Det är belysande att se hur Thérèse genom en benediktinsyster får sin första undervisning om bön. Något liknade var det i Teresa av Avilas (1515-1582) liv. Hon var elev hos benediktinsystrarna i Avila. Även Edith Stein (1891-1942) stod under benediktinsk ledning. Här ser vi hur det i Kyrkan är ett kretslopp av ömsesidiga inflytanden.

Thérèse fick alltså sin undervisning i benediktinklostret Notre Dame du Pré, som egentligen betyder ängarnas vår Fru. Tidigare låg där ängar, men nu ligger klostret mitt i staden. Där fanns många småfåglar som dog och en av Thérèses favoritsysselsättningar i klostret var att begrava dem. Då var det en syster som bad henne att tvätta händerna. Men Thérèse svarade: "Nej, man blir inte smutsig av en liten fågel". Att Thérèse hade förkärlek för det lilla, för naturen, märker vi redan här.

Det bästa i klostret var att eleverna ibland fick tillträde till en slags tribun inför det Heliga Sakramentet. Thérèse behövde inte alltid vara med på de "hemska" rasterna med de "styggas" flickorna utan fick dra sig undan i tystnad och stillhet. Nu får vi inte tro att de små flickorna var några värstingar, men de var som barn är mest och det var för mycket för lilla Thérèse som var så överkänslig. Hon kunde inte klara sig bland dessa småflickor, utan hon blev ett mobbningsoffer. Hon är också skyddshelgon för alla de små barn som inte klarar den hårda miljö som finns i skolan. Och det är fler än vi tror. Ytligt sett var Thérèse en spröd och överkänslig varelse som var oförmögen till det mesta.

Men, och det är det viktiga, Thérèse ger sig inte till tåls med sin överkänslighet. Hon ser att det finns något av själviskhet i överkänsligheten. Hon säger hela tiden att hon vill bättra sig. Det är ganska påfallande. I vår tid har vi en benägenhet att säga att neurotisk överkänslighet och sår inte är något vi direkt kan göra något åt. Men Thérèse anar att det trots allt finns något av själviskhet i att vilja stänga in sig i sig själv. Hon vill bättra sig. ”Jag vill bättra mig för att förbereda mig till min första kommunion”, säger hon. Under denna tid förbereddes hon till sin första kommunion. Det ser hon som ett mål där hon måste medverka för att bli värdig denna nåd. Hon ser sig inte enbart som ett passivt offer, utan hon anar att hon måste bättra sig. Hon måste göra något. Fastän hon är så överkänslig, arbetar hon med sig själv. Hon försöker hela tiden göra något åt överkänsligheten.

Från den här tiden finns en liten episod när man kommer till Thérèse och hennes systrar med en korg med de dockkläder, som nu finns bevarade i Thérèses barndomshem i Les Buissonnets. Flickorna får möjlighet att välja vad de helst vill ha. Då säger Thérèse det som man alltid har sett så typiskt för henne: ”Jag väljer allt. Jag vill ha allt”. Det låter först själviskt. Men här ser man hennes radikala hängivelse. När Gud erbjuder oss något får vi välja allt. Jag väljer allt vad Gud vill. Här ser vi också något av hennes styrka mitt i svagheten. Hon är inte bara en överkänslig, halvt neurotisk, liten flicka, utan här finns en vilja att bättra sig, att ge sig helt till Jesus. Hon ser sin hängivelse mycket i ljuset av den första kommunionen. Vi får inte undervärdera vad den förberedelsetiden kan betyda för ett litet barn.

Under den här perioden inträder Pingstdagen den 13 maj 1883 det som man har sett som det första tecknet på helande för Thérèse. Då får hon ta emot ett av de ytterst få extraordinära nådebevisen i sitt liv. Thérèse är så vanlig i sin mystik. Vi möter nästan inga övernaturliga, extraordinära fenomen som visioner, lokutioner och levitationer. Men här är det något som hon verkligen ser som ett extraordinärt, stort bevis. Det sker när en staty av Jungfru Maria ler mot den sjuka, lilla flickan. Thérèse är i en mycket svår period och man är samlade kring hennes bädd. Hon skriver: "Plötsligt föreföll mig den heliga Jungfrun vacker, så vacker, att jag aldrig förr sett något så vackert. Hennes ansikte uttryckte en ousäglig godhet och ömhet. Men det som trängde till djupet av min själ var den heliga Jungfruns underbara leende. Då försvann all min smärta och två stora tårar flöt fram i mina ögon och rann långsamt ner för kinderna. Men det var tårar av oblandad glädje".

Jungfru Maria blir nu Thérèses mor, den som ler mot henne och den som hjälper henne. Här ser vi redan tidigt hur mycket Maria kommer att betyda för henne. Men det är inte en definitiv vändpunkt utan en liten station på vägen. Sedan kom hon att få mycket skrupler angående denna händelse. Hon är rädd att hon har missbrukat Marias förtroende, och det blir nästan en samvetskonflikt i hennes hjärta som egentligen blir helt löst först när hon vallfärdar till kyrkan Notre Dame des Victoires i Paris. Hon var rädd att hon hade missbrukat förtroendet eller hittat på det som skedde.

Den här perioden är kännetecknad av många samvetskrupler, vilket också berodde på att Thérèse var uppvuxen i en miljö som var präglad av en jansenistisk förkunnelse. Hon berättar om reträtter hon fick höra som liten flicka, då en viss abbé Domin bara talade om helvetet och dödssynder. För den lilla flickan blev det en mycket svår samvetskonflikt. Men mötet med Jungfru Marias leende är början till vägen till nytt liv, till den fullkomliga omvandlingen.

När Thérèse tar emot sin första kommunion har hon förberett sig mycket noga enligt den tidens fromhetsövningar. Man hade då lite annorlunda sätt att se på det fromma livet. Man säger att Thérèse under den här tiden bokförde 2 774 kärleksakter under 70 dagars

förberedelse. Man tänkte lite matematiskt jämfört med våra förhållanden. Så fort man gjorde en akt av kärlek till Gud eller ett offer, så bokfördes det. En fromhet där man skriver upp och håller reda på sina kärleksakter är oss ganska fjärran, men så var det för Thérèse. Senare skall hon bli befriad från detta synsätt och det andliga klimat där man höll mycket nog reda på det goda man hade gjort. Vi kan inte helt döma ut det förhållningssättet. Det kan vara en påminnelse om att vi måste göra något, att vi måste medverka. Men risken är att det blir en prestation i fromhet.

Så kommer dagen för den första kommunionen, den 8 maj 1884. Thérèse säger: ”Det var en kärlekens kyss. Jag kände mig älskad ... Jesus och lilla Thérèse hade sedan länge betraktat och förstått varandra ... Den dagen var det inte en blick utan en sammansmältning. De var inte längre två. Thérèse hade försvunnit, liksom vattendroppen försvinner i havet. Jesus ensam var kvar”. Här ser vi en kärnpunkt för hela lilla Thérèses liv och budskap: ”Jesus ensam”. ”Bara Jesus är”, säger hon ibland. Thérèse liksom försvinner. Vattendroppen försvinner i havet. Bara Jesus är kvar. Det blir verkligen en erfarenhet av Jesu totala kärlek. Det är inte bara som tidigare, en blick, utan en sammansmältning. Nu förstärks hennes längtan efter att bli helig.

Under den här tiden möter Thérèse också Jeanne d’Arc (1412-1431), som blir hennes älskade väninna. Det finns en känd bild av Thérèse när hon spelar Jeanne d’Arc. Thérèse skrev teaterpjäser, som senare i hennes liv uppfördes i klostret. Då gestaltade hon Jeanne d’Arc som på den tiden ännu inte var helgonförklarad. Den unga flicka som kämpade för Jesus Kristus var något av en idealfigur för Thérèse, som ville förtäras av eld liksom Jeanne d’Arc. Märkligt nog började det brinna, när man spelade den här pjäsen, så systrarna fick släcka elden.

Thérèse är mycket konkret i sin fromhet. Hon vill ta hjälp av helgonen. Hon säger: ”Likväl hyser jag alltjämt samma djärva förtröstan att bli ett stort helgon, ty jag räknar inte med egna förtjänster, eftersom jag inte har en enda, utan hoppas på honom som är Styrkan och Heligheten”. Hon inser att det inte är hennes egna förtjänster utan Guds nåd som förvandlar henne. ”Han som nöjer sig med mina svaga bemödanden, han ensam kommer att lyfta mig upp till sig och göra mig helig genom att överhölja mig med sina oändliga förtjänster. Jag betänkte inte då att man måste lida mycket för att nå helighet, men Gud påvisade det genom att sända mig de prövningar som jag berättat om.”

Thérèse ser sina prövningar i ljuset av vägen till helighet. Liksom Jesus på sin väg fick bära lidande och prövningar, måste hon också ta på sig prövningar för att trösta och hjälpa honom. Men verket är hans. Hon säger att hon måste överhölja sig med hans oändliga förtjänster. Det är en tanke vi känner igen från Martin Luther (1483-1546). Syster Marianne Nordström har sagt, att lilla Thérèse är det katolska svaret på Luther. Hade de två fått mötas, hade det kanske gått annorlunda i kyrkohistorien. Thérèse betonar att Kristi förtjänster överhöljer oss och förvandlar oss.

Sedan kan man diskutera om Luther går lika långt i synen på den mystiska förvandlingen. Man brukar säga att i den strikt lutherska rättfärdiggörelsen blir förtjänsterna liksom kvar på ytan som en mantel man sveper in sig i, men som inte tränger in i själens innersta. Man har i de ekumeniska samtalen diskuterat om nåden i den lutherska synen bara är tillfyllestgörande nåd eller också heliggörande nåd. Ändå har man när det gäller frågan om rättfärdiggörelsen nått mycket långt för att nå fram till en konsensus, även om det naturligtvis finns olika accenter. Man har sagt att lilla Thérèse, kanske mer än man anar, har arbetat i kulisserna i

Enhetssekretariatet och andra sammanhang och hjälpt till att bryta ner vissa svårigheter. Vissa citat av lilla Thérèse skulle man kunna tänka sig i Luthers lite grövre mun.

Så kommer det som enligt Thérèse själv skall bli hennes definitiva omvändelse, den 25 december 1886. Man brukar använda ordet omvändelse om den episod som kallas ”julnåden”, eftersom hon är medveten om att det i hennes överkänslighet finns ett drag av själviskhet, självupptagenhet, som behöver renas. Även om det är något som övergår henne, är hon inte helt utan ansvar och frihet. Typiskt katolskt är att vi måste medverka med nåden.

Samma jul drabbas också två andra kända fransmän, Charles de Foucault (1858-1916) och Paul Claudel (1868-1955), av Guds oemotståndliga nåd. Det är således en fruktbar jul i den franska katolicismens annaler. Charles de Foucault, den förvärldsligade officeren, kom för att tala med en präst. Då säger prästen: ”Ner på knä och börja din bikt!” Då var det inget annat att göra. Paul Claudel, som var ateist, hamnade av någon anledning i midnattsmässan i katedralen Notre Dame i Paris. Det räckte också.

För lilla Thérèse är det en till synes ännu mer alldaglig händelse som blir nådens vattendelare. Hon har varit i midnattsmässan med sin älskade far och sina systrar. Fadern som annars var en mycket mild och ömsint far, var då lite irriterad och trött efter midnattsmässan. När han fick se de skor som hängde i spisen, där man skulle lägga julklappar, blev han av någon oförklarlig anledning ännu mer irriterad och yttrade, som hon säger, ”dessa ord som genomborrade mitt hjärta: ’Skönt att det är sista året’”. Det kan tyckas ganska oskyldigt, men för henne var det något svårt. Hon säger: ”Jag var just på väg uppför trappan för att ta av mig hatten”. De små flickorna hade också hattar. ”Céline, som visste hur känslig jag var och såg tårarna skymta i mina ögon, fick också lust att gråta, ty hon höll mycket av mig och förstod min sorg. ’O Thérèse’, sade hon, ’gå inte ner, det skulle göra dig ledsen att genast titta i skorna’. Men Thérèse var inte längre densamma. Jesus hade förvandlat hennes hjärta. Jag höll tillbaka tårarna, gick raskt ner för trappan, och medan jag försökte dämpa hjärtklappningen tog jag mina skor, ställde dem framför pappa och drog glatt fram alla sakerna, strålande som en drottning. Pappa skrattade, han hade blivit glad igen, och Céline trodde att hon drömde!”

Så gick det till när Thérèse definitivt omvände sig. Hon bara strålade som en drottning fastän hon hade velat gråta. Hon ser denna händelse som Jesu nåd som förvandlar hennes hjärta. ”Den lilla Thérèse hade återfunnit den själsstyrka hon hade förlorat vid fyra och ett halvt års ålder, och nu skulle hon bevara den för alltid!” Mitt i en tår kommer den stora förvandlingen. Tåren, gråten, blir till skratt. I stället för att vara en liten överkänslig, gråtmild varelse blir hon en strålande drottning som skrider ner för trappan. Alla tror att de drömmer, men det gör de inte.

Här ser vi redan det som är kärnan i Thérèse ”lilla väg”. Hon är liten och överkänslig, men just därför kan hon kasta sig i Jesu armar. Caryll Houselander (1901-1954), den engelska mystikern, säger: ”Det finns bara ett botemedel mot rädsla: förtröstan på Gud”. Tidigare var Thérèse rädd för allt. Allt kunde få henne att gråta. Nu fick hon verkligen höra något hon hade rätt att gråta över, när en älskad far på julaftonen är så taktlös att han säger, att han hoppas att det är sista året detta sker. Men då möter henne nåden.

Vi kan aldrig förklara att det just är här nåden möter Thérèse. Ändå kan vi känna igen att man mitt i ett känsloutbrott av ilska eller irritation kan känna en dragning till omvändelse. Ibland reagerar vi dock tvärtom och tänker, att nu har vi rätt att bli arga och gråta. Men vi kan ändå märka en dragning att skratta eller le och vara strålande som en drottning. Nåden möter oss mitt i det vanliga livet. Det är en av de stora lärdomarna från lilla Thérèse att nåden är så vanlig. Det är en händelse som vi alla skulle känna igen i vårt liv: ett irritationsmoment, en överkänslighet, någon sårar oss. I stället för att finna behag i att vara orättvist bedömda kan vi stråla som en drottning. Det kan vara en besk kommentar, som egentligen inte alls var illa menad, från en annan människas sida. Hos Thérèse var det bara pappan som var trött. Men detta blir vändpunkten.

När det gäller lilla Thérèses mystiska väg har man sagt att hon sätter alla de stora mystikerna på huvudet. Inga kategorier passar egentligen in, varken Teresa av Avila eller Johannes av Korset (1542-1591). Vissa säger att redan denna julnatt ser vi den andliga förmälningen hos Thérèse. Är det möjligt att en 14-årig flicka kan ta emot Guds nåd på ett så djupt sätt att hon uppnår den mystiska förvandlingen i en så alldaglig händelse. Enligt vissa är det så, att hon redan här har gett Gud sitt fulla ”ja”, och att det som följer under resten av hennes korta liv bara är en utveckling och ett bestyrkande av det hon har fått ta emot. Ändå tror jag att vi inte riktigt kan tillpassa de gängse mystiska termerna när det gäller lilla Thérèse. Det är kanske också meningen med ”den lilla vägen”, att vi inte skall kunna säga vid vilken tidpunkt hon fick den mystiska nåden, eftersom det är i själva det lilla, i det vardagliga livet, genom att bli mindre och mindre, hon låter Gud bli större och större. Ändå är det en avgörande händelse.

Hela Thérèse fortsatta liv visar oss att nåden aldrig står stilla, för det mystiska livet utvecklar sig mitt i det vanliga livet. Heligheten erbjuds oss ständigt. Vi får ta emot den. Det är inte så mycket vår helighet som hans.

Föredrag II

Vi ber att det lilla sandkornet ska bli en atom som bara Jesu kan se. Herre Jesus Kristus hjälp oss att se din kärlek i vårt vanliga liv ögonblick för ögonblick.

Genom julnåden blev Thérèse, den överkänsliga flickan, befriad från slaveriet under sig själv och kunde öppna sig för Jesus i allt. Inte långt därefter kommer en kompletterande nåd som vi kan kalla själätörstens nåd. Det gick till på ett lika vardagligt sätt. En söndag i juli 1887 befann sig familjen i katedralen i Lisieux. Man visar fortfarande det lilla sidokapell, där de brukade sitta. Då plötsligt gled det ut en bild ur Thérèses missale, en bild av Kristus på korset. Medan bilden gled ned, blev det anledning till att Thérèse såg hur Kristi blod rann ner och att någon måste stå under och fånga upp det. Hon tolkade det som tycks vara en banal händelse som ett tilltal. Kristus hänger på korset och hans blod bara rinner och rinner. Hon beslutar då att bli kvar vid korsets fot för att samla upp blodet som rinner ur Kristi sår och ge det åt själarna. Här ser vi fröet till hennes kallelse till Karmel. Hon vill hjälpa Jesus att rädda själar, det vi kan kalla själätörst.

Då tar Thérèse sig genast an ett sorgebarn. Hon väljer det värsta man kan tänka sig. Man upprördes under hennes tid över ett mycket grymt mord, ett trippelmord, där två kvinnor och ett barn hade mördats av Henri Pranzini. Dåtidens skandalpress skrev mycket utförligt om detta mord och alla upprördes. Men Thérèse, denna unga flicka ungefär 14 år gammal, ser att här gäller det något mer. Här gäller det att låta Kristi frälsande blod rädda denne syndare. Hon adopterar honom i bönen. Hon vill kämpa för denna själ, som alla andra bara tycks känna avsmak för. Vi kan jämföra med de stora förbrytare man skriver om i vår tid i skandalpressen. Men Thérèse ser en inbjudan att låta Kristi blod frälsa denne grymme mördare. Så ber hon dag efter dag. Till slut kommer den tidning där det står om hans avrättning. Thérèse brukade inte få läsa tidningarna, men ändå lyckades hon få läsa berättelsen om avrättningen. Då såg hon att det först stod om hur prästen kom fram och erbjöd bikt och kommunion, innan förbrytaren skulle gå upp på schavotten och giljotineras. Men han avvisade prästen. Då blev Thérèse rädd och undrade hur det skulle gå. Hon läste vidare. Precis innan bilan föll och högg av huvudet, ryckte mördaren till sig krucifixet ur prästens hand och kysste det tre gånger. Då sade Thérèse: "Då förstod jag, att min bön var hörd".

Redan tidigt tar Thérèse sig an de stora syndarna. Hon ser det som sin uppgift att verkligen be för dem. Det kom hon att fortsätta att göra under sitt klosterliv. Man berättar att hon varje dag, medan prästen höjde hostian i mässan, bad följande lilla bön: "Helige Fader, se på Kristi Anlete och gör alla syndare till utvalda". I mässans heligaste ögonblick bad hon, att syndarna skulle bli helgon. Själva bönen är intressant. Hon ber Fadern att se på Kristi Anlete och låta detta Anlete lysa över varje syndare. Vi skall senare se hur devotionen till Kristi heliga Anlete blir viktig för henne och att hon då känner igen Kristi Anlete i sin nästa, också i dessa syndare.

Sommaren 1887 får Thérèse den avgörande impulsen att viga sig åt Gud som karmelitinna. Under den sommaren har hon också sina berömda andliga samtal med systemen Céline, som hon kallade sin själs eko. De två systrarna brukade sitta i det idylliska hus, där de bodde på övre våningen med fin utsikt, och begrunda olika frågor. Thérèse beskriver hur kallelsen att viga sig åt Gud började växa fram. Hon skriver: "På Pingstdagen bönföll jag apostlarna att be för mig och inge mig de ord jag skulle säga. Var det inte just det som borde hjälpa ett skyggt barn, som Gud hade bestämt att genom bön och försakelse bli apostlarnas apostel?" Det skygga lilla barnet vill bli något stort. Hon vill bli apostlarnas apostel. Det är det paradoxala hos lilla Thérèse, som annars alltid talar om det lilla. Men när det gäller kallelsen säger hon: "Jag vill bli ett stort helgon. Jag vill bli apostlarnas apostel".

Samtidigt är Thérèse rädd för hur hon skall lägga sina ord för fadern. Hon vet att han, vars älsklingsdotter hon är, kommer att lida mycket, när hon vill gå i kloster. Dessutom är hon bara 15 år gammal. Hon har fått för sig att hon till varje pris måste bli karmelit vid 15 års ålder. Faktiskt lyckas hon få faderns tillåtelse, även om hennes mer nyktra morbror, politikern Isidore Guérin, tycker det är rena galenskapen. Det gäller faktiskt också de kyrkliga överordnades inställning. Om det kommer en flicka eller pojke på 15 år och vill träda in i

kloster, är det inte så lätt. Men det här skygga barnet är övertygat om att det måste bli apostlarnas apostel så fort som möjligt.

Att Thérèse använder uttrycket apostlarnas apostel är belysande. Uttrycket anses komma från den dominikanska traditionen, där man kallar Maria Magdalena för apostlarnas apostel. Det var hon som från uppståndelsegraven kom till apostlarna med det glada budskapet och blev apostlarnas apostel. Sedan har hon blivit urbilden för det kontemplativa livet. Man tvistar exegetiskt om Maria Magdalena och Maria från Betania är samma person. Men i traditionen har man smält samman dem. Den omvända synderskan blir urbilden för det kontemplativa livet. Sedan Maria Magdalena väl har lämnat sitt budskap till apostlarna, drar hon sig undan i stillhet. Hennes grav vördas ännu i en otillgänglig trakt i södra Frankrike.

Thérèse, denna lilla flicka, vill alltså bli apostlarnas apostel. Hon vill frälsa syndarna. Egentligen är det apostoliska skäl som får henne att dras till Karmel. Genom bön och försakelse vill hon bli apostlarnas apostel. Hon ger sig inte så lätt. När varken superior eller biskop ger sitt tillstånd reser hon ner till Rom. Hon deltar i en pilgrimsresa tillsammans med deltagare från den allra högsta aristokratin och bourgeoisien. Familjen Martin var nästan de enda ofrälse som var med. Annars var det mest högre ståndspersoner och societetspräster. Det var en ganska begränsad grupp familjen Martin hamnade i.

Thérèse skriver att under pilgrimsresan fick hon för första gången upp ögonen för att prästerna inte bara var änglar utan även svaga och bräckliga människor. Även om de inte var några skurkar till präster, så var det en lite världslig del av prästerskapet som hon stiftade bekantskap med. Då förstod hon att hon också var kallad att be för prästerna och inte bara för de stora syndarna. När hon kommer till klostret skall hon säga: ”Jag har kommit för att rädda själar och särskilt för att be för prästerna”. Vi kan säga att syndarna och prästerna är nyckelkategorier i Kyrkan. När hon talar om syndare menar hon sådana som Henri Pranzini. Faktiskt kan vi säga att hennes andra adoptivbarn, pater Louison, är både syndare och präst. Han var provincial för karmeliterna i Frankrike, men han lämnade inte bara sitt ämbete utan också Kyrkan och stiftade en slags sekt. Thérèse såg det som sin stora kallelse att hela livet be för honom. I det fallet kan vi inte lika tydligt se att hon blev besvarad. Men hon tog det verkligen som sin uppgift att be för syndare och präster.

Thérèse måste försöka få påvens godkännande för sitt klosterinträde vid femton års ålder. Hon skildrar mycket levande pilgrimsresan, vars höjdpunkt är audiensen. De får stränga order att inte säga något till påven. Thérèse skriver rent ut att påven såg ut som om han var nästan död, eftersom han var så gammal. Det var Leo XIII, som tidigare varit mycket kraftig men mot slutet av sitt liv nästan såg ut som ett utmärglat skelett och var nästan helt förtorkad. Men Thérèse blev inte avskräckt, trots att de fått stränga förhållningsorder att bara gå fram, falla på knä, kyssa påvens fot och sedan avlägsna sig. Men hon klamrade sig fast och sade: ”Helige Fader, tillåt mig, med anledning av Ert jubileum att träda in i Karmel vid femton års ålder!” Han blev lite förvånad men ger ingen tillåtelse. Inte ens påven kan göra allting i Kyrkan. Men hon får i alla fall välsignelse och blev sedan mer eller mindre bortsläpad av uppvaktningen.

Thérèse ser detta möte med påven som ett mycket viktigt steg, och när de kommer hem verkar det faktiskt som om alla dörrar märkligt nog öppnas. Hon får träda in som femtonåring trots allt motstånd. Den 9 april 1888 träder hon in i klostret och blir Thérèse av Jesusbarnet. Hon säger redan från början: "Vad illusioner beträffar hade Gud i sin nåd sett till att jag inte hade en enda, då jag gick in i Karmel. Jag fann klosterlivet sådant jag hade föreställt mig det. Ingen försakelse förvånade mig". Hon är mycket realistisk. Hon gör sig inga illusioner om att det skall bli ett glatt eller behagligt liv.

Det fanns ett visst motstånd i kommuniteten att ta in ytterligare en syster från familjen Martin. Motståndet kommer att följa Thérèse genom hela klosterlivet. När det kommer flera systrar från samma familj, kan det bli lite för mycket av det goda. De kom ju också från en inflytelserik familj. Sådant kan skapa en viss motvilja. Dessutom var hon, som man sade, inte ens en god nunna. Hon kunde bara måla lite. Hon kunde inte göra mycket praktiskt. Det fanns hela tiden ett slags motstånd mot Thérèse.

Vi får också säga att rent andligt sett var det ett ganska mediokert kloster Thérèse kommer till. När man läser skildringar av livet där, ser man att det fanns en hel del mycket besvärliga systrar. Thérèse blev alltså inte förskonad från något. Och priorinnan var en mycket färgstark kvinna. I vissa biografier skildras hon, med en viss överdrift, närmast som en häxa. Hon var en mycket aristokratisk kvinna som behandlade sina systrar ungefär som bättre tjänstefolk. Särskilt när hennes adliga familj kom på besök, måste systrarna besvara alla hennes nycker. Dessutom hade hon en älskling: klosterkatten. Den skulle få alla slags delikatesser tillagade, men systrarna inte fick något av den maten. Mänskligt och religiöst sett var det en ganska begränsad miljö.

Men det märkliga är att denna Moder Gonzague egentligen var den som bäst förstod värdet i lilla Thérèse och hennes budskap. Hon förstod intuitivt att denna unga flicka hade något djupare och något mer att komma med än någon annan. Därför anförtrode hon så småningom novisiatet till henne. Moder Gonzague behöll titeln som novismästarinna, men Thérèse fick göra grovgörat. När det sedan blev tal om att Thérèse skulle skriva ner sina minnen var det hon som insisterade på det. Även om Moder Gonzague hade sina begränsningar och satte lilla Thérèse på ett mycket hårt prov, förstod hon vilket virke som fanns i henne. Då gjorde hon som man alltid gjorde på den tiden när man såg att det hos någon fanns anlag. Ju mer anlag för helighet, för bön man fann, desto mer prövade man dem.

Men Thérèse har inga illusioner. Det är mycket belysande att även en så ung flicka kan vara helt realistisk. Hon söker medvetet inte tröst i sina köttsliga systrars sällskap i klostret. Fastän det hade varit lätt för henne att söka tröst hos dem i svårigheterna, gör hon det inte, eftersom hon är där för att genom bön och försakelse blir apostlarnas apostel. "Bara lidandet kan föda fram själarna", säger hon. Thérèse kommer till ett Karmel som man brukar kalla ett "berullianskt" Karmel. Hon kommer aldrig att träffa någon karmelitbroder under hela sitt liv i Karmel. I Frankrike fick Bérulle (1575-1629), som inte alls var karmelit, redan från början

mycket stort inflytande över stiftelserna. Det gjorde att en hel del kloster aldrig hade kontakt med karmelitbröderna, utan de fick sin andliga näring från annat håll. Det förhållandet har fortsatt ganska länge. Det fanns kvinnliga karmelitkloster i Frankrike och England, där man inte ens släppte in en karmelitbroder.

Ända in i våra tider har det funnits en riktning i karmelitorden som hade en annan prägel än vi har nu, och det gjorde till exempel att lilla Thérèse inte läste så mycket av stora Teresa. Lite fick hon naturligtvis läsa. Johannes av Korset fick hon också i små doser. Det var ett kloster där man inte tog för givet att Karmels tradition tolkades på det sätt som vi gör nu, utan man var mycket inriktad på yttre försakelser. Den mystiska ådran var inte så påtaglig, utan det handlade mycket om försakelser. Moder Marie Gonzague lät nässlorna växa fritt i hela trädgården, för att systrarna skulle få lite botgöring också på det sättet. Det var delvis en annan anda än den vi förknippar med Karmel. Men också i detta kommer Thérèse, som vi skall se, att hitta det autentiska.

”Karmel var den öken, där den gode Guden ville att också jag skulle dölja mig för Jesu skull”, säger hon. Hon kommer till en gemenskap av 26 karmelitsystrar. Det var en ganska medelmåttig miljö. Två månader efter sitt inträde får hon göra ett befriande möte med en präst. Det är ett av de få stora inflytanden hon har fått genom någon präst. Pater Pichon försäkrar henne om att hon aldrig hade begått någon dödssynd. Som vi påpekat växte Thérèse upp i en jansenistisk miljö, där rädslan för dödssynder kunde förgifta en känslig själs samvete. Försäkran att hon aldrig har begått någon dödssynd ser hon som en befrielse som ger henne frihet att höja sig upp till Gud.

I Karmel möter Thérèse också två devotioner: devotionen till Jesusbarnet och devotionen till Jesu heliga Anlete. Faktiskt betyder det heliga Anletet mest för henne. Hon har själv sagt att det heliga Anletet var det bästa sättet för henne att närma sig Jesus. De två devotionerna hänger ihop, men hon ber att ”Jesu Anlete” skall fogas till hennes namn. Detta blir helt konkret för henne, när hennes far får en svår sjukdom, som man på den tiden tolkade som en slags galenskap eller mentalsjukdom. Nu för tiden skulle man antagligen kalla sjukdomen Alzheimer eller något liknande. Det värsta för Thérèse var att man i Lisieux sade, att fadern hade blivit galen eftersom hans yngsta älsklingsdotter hade gått i kloster. Man skyllde sjukdomen på henne. Men då kan hon förknippa faderns förnedrade anlete med Jesu lidande Anlete.

Deuterocesajas text om det bespottade anletet och den lidande tjänaren applicerades på Jesu Anlete. Thérèse känner igen Jesu Anlete i de lidande, de svaga. Det blir hennes räddning att kunna se hur Jesus identifierar sig med fadern i detta tillstånd av förnedring. Utåt sett är det en mycket svår tid. Thérèse får också sin profession uppskjuten i åtta månader. Det finns i klosterkapitlet motstånd mot att ta emot ytterligare en medlem av familjen Martin. Men denna tid blir också en tid av nåd, för det är då hon på allvar möter Johannes av Korset och hans syn på den fullkomliga kärleksföreningen. Hon skriver: ”Den oändliga kärleken utan annan gräns än dig, en kärlek som inte längre är jag utan Du, min Jesus. Låt mig förstå vad din brud måste vara”.

Thérèse känner sig som Jesu brud. Hon har själv sagt, att om hon hade fått skriva vad hon själv ville, skulle hon ha skrivit en kommentar till Höga Visan. Men allt hon har skrivit, har hon skrivit i lydnadens namn. Det gäller självbiografen, breven, dikterna och teaterpjäserna. Hon fick aldrig själv välja. Man sade till henne, att nu skall vi spela en pjäs om Jeanne d'Arc (1412-1431) och en annan om Stanislaus Kostka (1550-1568) eller nu skall vi ha en dikt till priorinnans högtid. Men om Thérèse någon gång hade fått välja, hade hon velat skriva om Höga Visan. Det fick hon aldrig, men också lydnaden ger nåd. Om hon hade skrivit på eget bevåg om Höga Visan, är det inte säkert att det hade blivit så lyckat. Lydnaden satte hon mycket högt.

Mer och mer lever Thérèse sig in i Jesu Anlete. Hon vill vara Jesu brud. Hon vill hjälpa honom att rädda själar. Hon vill tillhöra honom helt. Hon blir mindre och han större. Även om det sker ganska obemärkt i kommuniteten, börjar priorinnan få upp ögonen för Thérèse. Då får hon ansvaret för noviserna. Hon får skriva teaterpjäser och tillfällighetsdikter. Hon får måla. Man har bevarat många av de målningar hon har gjort.

Samtidigt börjar man redan märka de första tecknen på tuberkulos. Thérèse är inte frisk, men medvetet försöker hon dölja det. Vi får inte glömma att på den tiden var det mycket vanligt med lungsjukdomar. Speciellt i denna del av Normandie, som har ett rått och fuktigt klimat, var tuberkulosen något av en folksjukdom. Sjukdomen var ganska vanlig också här i Sverige, men i Normandie var den mycket mer spridd. Under tiden dör hennes älskade far. Hela denna lidandeshistoria, faderns förnedring och vad människor säger om faderns sjukdom är ett hårt slag för henne, men hon kan i faderns anlete se Jesus anlete. Ett typiskt drag för Thérèses mystik är den mystiska nästankärlekens väg, som innebär att man kan känna igen Jesus i sin nästa och älska Jesus i henne.

Även när det gäller förhållandet till de andra systrarna försöker Thérèse medvetet se Jesu i dem, också i dem som är besvärliga. Det finns otaliga anekdoter om de små mötena med olika systrar. Thérèse har berättat om en episod, då de tvättade och låg och slog med klappträn och brädor. Det fanns en syster som var mycket ivrig och klappade till ordentligt, så smutsvattnet stänkte. Då säger Thérèse, att hon istället för att reagera och dra sig undan höll sig framme för att få duschen med nådens regn. Vi kan tycka att det är ett lite märkligt tillvägagångssätt, men i den spiritualitet hon växte upp i var det frivilliga lidandet, där man sökte förakt, mycket påtagligt.

Thérèse citerar gång på gång ett uttryck som Johannes av Korset lär ha fällt: *pati et contemni*, att lida och bli föraktad. Man visar i Johannes av Korsets liv en bild av den korsfäste Kristus som skall ha talat till honom. Kristus frågade Johannes av Korset: "Vad vill du?" och fick till svar: "Att lida och bli föraktad". Så Johannes ville efterlikna Jesus på detta sätt. Men lilla Thérèse tillfogar: *par amour*, av kärlek. Hon vill lida och bli föraktad av kärlek.

Thérèse är Johannes av Korssets lärjunge, men hon blir det på ett lite mer älskligt, lite mer överkomligt, sätt. Man har sagt, att hela ”den lilla vägen” bygger mycket på ”allt och intet”, men Thérèse gör det lite mer älskligt. Därför kan orden tala till fler människor. Men många blir även avskräckta av hennes älskliga sätt. Man hör ofta, inte minst i Sverige, människor säga att de inte orkar läsa Thérèse av Lisieux och hennes romantiska språk.

Det kom nyss i Norge ut en biografi om Thérèse av dominikanen Kjell Arild Pollestad. Han skriver i förordet att han under sina unga år i klostret fick hennes självbiografi i handen. Han hade hört av så många att det var något han måste läsa. Men han kunde inte läsa det, sade han. Så gick det 20 år, och då kom det i Norge ut en liten broschyr av en 15-årig pojke, Mårten Andreas Bjelland, som skrev en liten biografi om Thérèse. Då läste pater broschyren och började kunna förstå Thérèse, och sedan skrev han en biografi om henne. Ganska typiskt på våra breddgrader är att många, när de läser Thérèses skrifter eller ser bilder av henne, säger att det inte är något för dem. Sådant språk står de inte ut med. Men om de kan övervinna den kulturella spärren, brukar lilla Thérèse kunna tala till nordborna, eftersom hon är så inriktad på det väsentliga, på barmhärtigheten, på Jesus Kristus.

Under sitt sökande att komma Jesus närmare använder Thérèse sig av händelserna, mötena, människorna. Det är något av det mest typiska för henne att hon knyter ihop. De flesta av oss skulle nog spontant inte göra det. Thérèse har vigt sig till Jesu Anlete. Så blir hennes far sjuk. Det är inte självklart att man kopplar ihop händelserna. Ofta är det för oss två olika saker. Vi hastar till kapellet. Vi ber en bön. Det kommer en människa. Men vi knyter inte ihop detta. Det är en av Thérèses stora insikter att kunna göra det. Det ser vi gång på gång. Hon går ut i trädgården, där det är några små kycklingar och en höna. Genast börjar hon gråta, för hon ser den barmhärtige Fadern som är som en höna. Hela tiden känner hon igen Guds närvaro i det hon möter och är med om. När smutsvattnet kommer säger hon, att det är nådens regn.

Spontant kan Thérèse knyta ihop det vanliga lilla, grå vardagslivet med Guds nåd och Guds kärlek, och då också i förhållande till sin nästa. Oftast är det i konfrontationen med vår nästa som vi glömmer Gud. Vi blir arga på någon. Men det är som om Gud inte riktigt kom in i det som sker, medan det för Thérèse är tvärtom. En människa lider. Då ser hon Kristi Anlete i det. Hon sitter i koret och ber och en syster har något konstigt ljud för sig. Vissa säger att system gnisslade med tänderna hela tiden under bönen eller att hon knäppte med naglarna. Hela tiden höll hon på med det. I stället för att säga till systemen eller bli arg, sade Thérèse att det var en konsert till Jesu ära. Rent intuitivt kan hon knyta ihop det vanliga livets små incidenter med det stora mysteriet. Den ”lilla vägen” är den väg vi går på här och nu, och de små händelserna vittnar om det stora och underbara i Kristi nåd.

Den 14 september 1894 träder Thérèses syster Céline in i klostret. Det kommer också att bli anledning till en stor nåd. Nådebevisen och insikterna är inflätade i det vanliga livet. Det kan hjälpa oss mycket, när vi ser att Guds nåd är med i väven av händelser, möten och inre stämningar. I små obetydliga ting ryms det stor nåd.

Herre Jesus Kristus. Vi tackar dig för att du låter ditt anlete skina fram i varje ansikte vi möter.

Föredrag III

Vi tar ett ord av Thérèse på vägen.

”Min väg är helt och hållet förtröstan och kärlek. Jag förstår inte dem som är rädda för en vän som är så full av ömhet”. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Tillsammans med Thérèse skall vi försöka upptäcka vidden av Guds barmhärtighet. Detta mysterium som vi känner från början genom tron, genom uppenbarelsen, måste bli ett personligt assimilerat och upptäckt mysterium. Det är den vägen som Thérèse går. Mer och mer tränger hon in i att Gud är kärlek. Hon hade en förmåga att verkligen upptäcka Gud i den tillvaro som var hennes och inte i en drömvärld, i illusionerna som det så ofta är. Det är kanske alla människors stora svårighet att man vill göra om världen. Man vill inte ta emot Gud i den värld han har gett oss. Ändå är det bara där vi kan möta honom och hans barmhärtighet.

En av Thérèses största välgärningar mot oss är att hon låter oss se Guds kärlek i det som är, och inte i det som kunde vara, borde vara eller som vi skulle vilja ha det. Det låter så enkelt och självklart, men de flesta av våra svårigheter kommer av svårigheten att acceptera verkligheten sådan den är. ”Om det vore si eller så, om jag fungerade på ett sätt, om de andra vore si eller så, då skulle det vara lätt att ta emot Guds kärlek”, tänker vi. Men så är det inte, utan verkligheten finns här och nu.

Vi har nu kommit fram till ytterligare en viktig milstolpe i Thérèse väg in i Guds barmhärtighet. Som så mycket annat är det utåt sett rena tillfälligheter. Det blir mycket tydligt i Thérèses liv i små vardagliga möten. Vi såg det i mötet med fadern och med klosterlivet. Och nu kommer hennes själs eko, Céline, till klostret. Det är den syster hon i sin barndom stod närmast. Man skulle kunna tänka sig att de nu återupptar sina andliga konversationer, sin vänskap. Men det är inte det som händer.

Céline har med sig en liten, sliten anteckningsbok, en mycket anspråkslös liten bok, där hon har skrivit ner olika citat, framför allt från Gamla testamentet. Gamla testamentet var till stor del en sluten bok för Thérèse och hennes samtid. Naturligtvis fanns det citat i liturgin och i breviariet, men ändå var det en ganska okänd värld för Thérèse. Den stora, omvälvande erfarenheten är, att hon också här upptäcker Guds barmhärtighet när den är som allra ömmast. Det är speciellt två citat som hon tar till sig och verkligen ser som ljuspunkter på den ”lilla vägen”.

Det första är Ords. 9:4: "Om någon är helt liten må han komma till mig". Här känner Thérèse igen sig själv. Hon är ju den helt lilla, den som älskar att bejaka sin svaghet, att ta emot Gud, när hon är som allra svagast och bräckligast. Denna svaghet är inte bara en idyllisk, lite romantisk bild som man ibland kan få för sig, utan det är från sin erfarenhet av total vanmakt, utifrån en psykiskt djupgående kris, som hon har trängt in i litenheten, i svagheten. Men denna litenhet gör att Guds inbjudan blir ännu mer inbjudande.

Det andra citatet är Jes.66:12-13: "Som en moder tröstar sin son, så skall jag trösta er. Ni skall bli burna på armen och skall få sitta i knäet och bli smekta". Här bekräftas det som Thérèse anade. Guds moderliga omsorg och barmhärtighet framstår helt klart för henne. Genom sin försyn dras Gud oemotståndligt till hennes litenhet och vanmakt. Det är naturligtvis ingen ny upptäckt. Men det är hennes upptäckt av det som är det glada budskapet. Det gäller att verkligen ta till sig att Gud är som en kärleksfull mor eller far som vill trösta oss och låta oss sitta i knäet och bli smekta, eftersom vi är så svaga och små.

Här finns det klassiska ordparet *miseriordia* och *miseria* i bakgrunden. I traditionen har man alltid haft hjälp av de här två latinska orden. Guds *Miseriordia*, barmhärtighet, svarar mot människans *miseria*, fattigdom, vanmakt, svaghet. Barmhärtigheten dras till vår svaghet för att frälsa, hela, trösta, smeka. Det är ingen tillfällighet att Thérèse hittar Guds barmhärtighet i Gamla testamentet. Vissa kristna har en benägenhet att se ner på Gamla testamentet och säga att vi där bara hör talas om Guds rättvisa och vrede. Men Thérèse bekräftar Kyrkans djupa insikt om enheten i uppenbarelsen.

Märkligt är att Thérèse aldrig kommer att citera 1 Joh.4:8 "Gud är kärlek", när hon framför sitt budskap om Guds kärlek och barmhärtighet. Det bibelord man kanske först skulle tänka på kom hon aldrig att citera, utan hon upptäcker djupet i Guds faderliga barmhärtighet genom Gamla testamentet. Det tar loven av det ständigt på nytt uppdykande kätteriet, det marcionistiska kätteriet, som säger att Gamla testamentet är en lägre form av uppenbarelse av en annan Gud. Det förekommer i vår tid också, t.ex. hos Birgitta Onsell som säger att man måste förse Gamla testamentet med en varningssignal. Det finns en ständig frestelse också bland de kristna att säga, att Gamla testamentet har ett lägre värde. Även bland goda kristna kan man höra att vi egentligen inte behöver Gamla testamentet. Men då missar vi Guds frälsningsordning. Gud vill uppfostra sitt folk. I Gamla testamentet finner vi allt mänskligt, all mänsklig svaghet och synd. Men vi finner redan här insikten i Guds väsensmässiga kärlek och barmhärtighet.

Det är alltså i Gamla testamentet Thérèse får bekräftat det hon har anat och vetat. Hela uppenbarelsen talar om Guds ömhet och barmhärtighet. Det är ingen tillfällighet att Thérèses stora intuitioner ofta kommer genom skriftläsning. Som vi skall se längre fram, gäller det också i fråga om Kyrkans mysterium. Det är genom Skriften som Thérèse ser Guds ljus och sanning. Det gör att hon då också kan gå i dialog med protestantismen, eftersom hon är så grundad på Skriften. Men hon ser Skriften som Guds ord till Kyrkan, till gemenskapen, men

också som något som skär rakt in i hennes hjärta. Gud talar rakt till henne. Hon är ju den helt lilla. Hon är ömklig, skruttig, svag och vingknäckt. Det som andra människor skulle se som något att sörja över, något som gör det svårare att komma till Gud blir för henne tvärtom. Just därför skall Gud lyfta upp henne.

Här har vi en av kärnpunkterna i den ”lilla vägen”. Det som vi ser som vår stora svaghet, som vi först vill dölja och inte vill veta av och som vi tror hindrar oss på vägen, är just det som får Gud att lyfta upp oss på sitt knä. Det låter som en självklarhet. Men det är det inte. En stor del av vårt liv går åt att förneka svagheten, försköna den och sminka över den. Vi har otaliga möjligheter att dölja svagheten. Men om vi kan hålla fram den, drar den oemotståndligt till sig Guds ömma, faderliga barmhärtighet. Det är därför ordet ur Ordspråksboken står först: "Om någon är helt liten må han komma till mig". Om jag bara är liten, kanske det inte går så lätt. Då tänker jag att då klarar jag mig i alla fall ganska bra. Men om jag är helt liten, måste Gud ta hand om mig. Egentligen fordras det en väldig styrka att våga acceptera sin totala litenhet. Ingenting är svårare. Vi är experter på att förneka vår litenhet och svaghet och hitta en falsk fasad, som vi tror Gud är intresserad av. Det blir en slags andlig plastikkirurgi. Men det Gud söker är det helt lilla, det svaga, det ömkliga, som han kan förvandla. Det gäller att acceptera det vi är och sådant det är. Det är inte tal om något frossande i sin svaghet och litenhet. Men det jag verkligen är - min svaghet, mitt sår, mina kryckor - drar till sig Guds nåd.

Så fortsätter Thérèse att fördjupa sig i ”den lilla vägen” som har sin upprinnelse i Guds ord. Hon vill nå fram till kärnan i evangeliet och hela uppenbarelser. Sedan försöker hon översätta kärnan till verkligheten, det liv som är hennes. Här finns otaliga vittnesmål om hur hon försöker vara trogen i de små tingen. När klockan i kapellet ringer, avslutar hon inte bara ordet hon skall skriva. Hon avslutar inte ens bokstaven. När klockan ringer lämnar hon allt. Även den bokstav hon håller på att skriva lämnar hon oavslutad. Likadant är det med priorinnans order. Marie de Gonzague var en ganska nyckfull kvinna. Hon var mycket spontan och sade ibland någonting som hon sedan glömde bort. Men lilla Thérèse kom ihåg det.

Thérèse tar verkligen de små tingen på allvar. Hon är fascinerad av de små tingens symbolik: sandkornet, sucken, halmstrået, nålstygnen, dagdroppen, blomknoppen, det lilla barnet, den lilla eremiten, den lilla fågeln. Det är detta språk som kan avskräcka människor, för de tycker det låter så romantiskt. Men Thérèse har en mycket realistisk syn. Hon är känslig för minsta nålstygn hon får. Hon är fortfarande en känslig flicka och förnekar inte sin natur. Hon är kanske inte lika överkänslig som tidigare, men hon lider när vissa systrar låter henne förstå att hon inte duger något till. Hon tar emot nålstygnen för vad de är.

Thérèse förnekar inte sin känslighet men ser sitt behov av barmhärtighet. Den lilla sucken infogar hon i Kristi djupa suck över världens nöd. Hon översätter genast sina små ting till det stora frälsningsmysteriet. Benägenheten att läsa hela sin verklighet i Guds ljus hjälper henne att inte fly in i drömvärlden, illusionernas värld, utan gå sin väg rakt fram och inte väja undan. Man berättar att det fanns en syster som var lite krasslig och stod på lur och kastade sig över

de andra systerarna och bad dem om hjälp. Då var det ganska lätt att ta en annan väg, men lilla Thérèse gick medvetet dit. Hon väjde inte undan från verkligheten.

Man berättar otaliga historier om hur Thérèse verkligen såg systerarna som de var. Hon hade kvar sin känsliga natur. Även med bästa vilja i världen går vissa karaktärer inte så bra ihop. Av någon anledning brukar de hamna i samma kommunitet. Meningen är att kärleken skall vara djupare än personkemin. Hur mycket vi än letar i evangeliet, hittar vi inte ordet personkemi. Vi får tro att kärleksbudet gäller även om personkemin inte stämmer.

Det var en syster som Thérèse tyckte var odräglig, outhärdlig och som hela tiden gick henne på nerverna. Hon fann henne inte sympatisk. Men hon nöjde sig inte med att personkemin inte stämde utan såg det som en anledning att visa denna syster speciell omsorg och kärlek. Det lyckades bra. Denna syster frågade Thérèse: ”Hur kommer det sig att ni har så speciell kärlek just till mig”. När Thérèse var död, läste systerarna hennes biografi, men då förstod denna syster inte att det var henne Thérèse hade så svårt för. Först en dag trettio år senare, när en viss kanik förlorade tålamodet med denna syster, sade han till henne att det var henne Thérèse hade så svårt för. Alla de andra systerarna visste vem Thérèse menade.

Här ser vi lite av viljan att gå den ”lilla vägen” in i minsta detalj. Ingenting som Thérèse möter kan avlägsna henne från Guds barmhärtighet. Hon säger: ”Att vara liten är också att inte tillräkna sig själv de dygder man utövar i tro att man förmår något, utan att i stället erkänna att Gud lägger denna skatt i händerna på sitt lilla barn för att det skall kunna använda sig av den när så behövs. Men det är och förblir alltid Guds skatt. Slutligen innebär det att man inte tappar modet av att se sina fel. Barnen faller ju ofta, men de är alltför små för att skada sig allvarligt”.

En av de viktigaste lärdomarna på den ”lilla vägen” är att inte ge efter för modlöshet, när vi upptäcker att vi gör fel eller att det går galet. Modlösheten bottnar i en viss egenkärlek. ”Utan att förorätta Gud, har jag rätt att göra små dumheter ända fram till min död, såvida jag är ödmjuk och förblir helt liten. Titta bara på de små barnen. De har hela tiden sönder och river itu saker och ting. De faller gång på gång. Men de älskar ändå sina föräldrar så mycket, så mycket”. Barnen har hela tiden sönder en massa saker. De river itu saker och ting, säger hon. Men de förblir små och ödmjuka och älskar sina föräldrar. Så enkelt är det på den ”lilla vägen”. Vi får inte vara överdrivet rädda för att göra små dumheter. Vissa svagheter kommer vi att ha ända fram till vår död. Vissa saker är så djupt ingrodda att vi alltid kommer att göra ungefär samma misstag. Men då får vi helt ödmjukt och realistiskt acceptera det utan att ge efter för modlöshet eller bli tjuriga.

Thérèse använder konsekvent bilden av barnet för att hjälpa oss att se hur vi skall gå tillväga i vårt liv och då också göra de små tingen av kärlek. Att lyfta upp ett halmstrå från jorden kan bli en anledning att lyfta upp hela världen till Gud för att han skall frälsa den. Genom en suck kan jag frälsa en själ. Så står vi då där och suckar. I början är det ofta en mycket banal anledning. Vi kanske tycker att vi själva har så mycket att göra, medan de andra ingenting har

att göra. Vi kan gå vidare och tycka synd om oss själva. Men vi kan också säga, att det är ännu mer synd om världen och därför lyfter vi den upp till Gud. Vi behöver inte fastna i våra svagheter, utan vi kan göra om svagheten till något mer: till förbön, till något i Guds rike.

Det är bra att komma ihåg Thérèses intention - att hon har kommit till klostret för att hjälpa Jesus att rädda själar och be för syndarna och prästerna. Det går som en röd tråd genom hela hennes liv. Hon är inte där för att finna ett behagligt, lugnt klosterliv, bli älskad, tröstad och omhuldad. ”Jag är här för att lida och bli föraktad”, säger hon, ”men av kärlek”, tillfogar hon till Johannes av Korsets ord. Då talar allt om detta mysterium. Vi kan läsa texterna ur Ordspråksboken och Jesaja och säga att vi har det bättre förspänt än lilla Thérèse, för vi kan läsa Gamla testamentet från morgon till kväll om vi vill. Vi kan läsa samma ord, men om vi inte är öppna, då går budskapet inte hem. Då fastnar det inte. Mycket beror på vår grundattityd att ta emot, att verkligen låta Guds kärlek tränga in genom allting.

Thérèse återkommer gång på gång till bilden av de små sakerna, de små barnen. Hon talar också om den lilla rackarungen. ”Tänk på en liten pojke, som nyss har misshagat sin mor därför att han var rasande eller olydig. Om han sitter och surar i ett hörn och skriker av rädsla för att bli straffad skall hans mor säkerligen inte förlåta honom. Men om han kommer till henne med sina små armar utsträckta, leende och säger: ’Kyss mig. Jag skall inte göra så igen’, skall då inte modern genast trycka honom ömt till sitt hjärta och glömma bort hans pojkstreck? Naturligtvis vet hon mycket väl att hennes käre lille pojke skall göra det igen vid första bästa tillfälle. Men det spelar ingen roll. Om han på nytt vädjar till moderns hjärta, så skall han aldrig bli straffad”.

Den ”lilla vägen” är en attityd av fullkomlig förtröstan. ”Min väg är helt och hållet förtröstan och kärlek. Jag förstår inte dem som är rädda för en vän som är så full av ömhet”. Thérèse förstår inte hur människor kan vara rädda för Gud. När man kan vara den lilla rackarungen som hela tiden håller ut sina armar, varför skall man då sitta och sura i ett hörn och vara rädd för att bli straffad? Hon försöker på olika sätt förmedla detta budskap omkring sig. Något av det sipprar igenom till de andra systrarna.

Det märkliga är att den nyckfulla, aristokratiska Moder Marie de Gonzague trots allt anar något om skatten i Syster Thérèse av Jesusbarnet. Det är därför hon ber Thérèse att skriva en självbiografi. Det är därför hon ber henne att ta hand om noviserna. Det finns ett djupt inflytande från Thérèses sida, också när det gäller de noviser hon tar hand om. Hon försöker på olika sätt hjälpa dem att se den ”lilla vägen”. Ett av de mest originella sätten är, att hon säger att de skall vara som små mumier. När hon talar om den inre bönen varnar hon dem. De skall inte skaffa sig ett förråd av vackra tankar, utan då är det bättre att vara torra och uttorkade som en liten mumie i bönen och vara inför Guds närvaro sådana de är. Hon är helt realistisk ända till det bittra slutet.

Om vi känner oss torra, tomma och uttorkade som en mumie, får vi vara mumier inför Gud. Det kan vara en viss fara i att fylla på vackra tankar. Det märker vi i Thérèses terminologi. I

sin kända bön säger hon: ”Jag önskar älska dig”. Hon säger alltså inte: ”Jag älskar dig” utan ”jag vill älska dig”. Bara det vittnar om djup självinsikt. När vi säger till Gud: ”Jag älskar dig”, då är det en viss risk att sätta sig på sina höga hästar. Egentligen skulle vi hellre säga: ”Jag vill älska dig” eller ”Jag längtar efter att älska dig”. Vi vet att vårt liv och våra gärningar ofta vittnar om motsatsen. Det är Guds kärlek, Guds barmhärtighet, som är det stora, och vi får vara det lilla barnet eller den lilla mumien, den lilla fågeln, blomknoppen, dagdroppen. Det låter romantiskt och vackert, men det är det inte alltid. Att vara en liten mumie i bönen är inte så väldigt trevligt. Då är det bättre att fylla på med vackra tankar.

Naturligtvis kan vi säga att det är berättigat att vi ber böner, att vi mediterar över Guds ord, men det kan i vissa fall bli en flykt från öknen, från mumietillvaron. Thérèse är mycket klarsynt och realistisk. Hon vet att hennes noviser ibland behöver det ena och ibland det andra. Vissa människor behöver kanske fylla på sitt förråd ur Bibeln, ur helgonens skrifter, men det kommer ett ögonblick när vi får acceptera att vi bara är mumier, men älskade mumier.

”Det är Jesus som gör allting och jag gör ingenting”, skriver Thérèse i ett av sina brev. Det är egentligen samma sak som hon uttrycker med dessa ord. Gud gör allt och jag gör ingenting. Här kan vi tänka på Johannes av Korsets ord: ”*todo y nada*”, allt och intet. Jesus är vår Frälsare, och vi gör ingenting. Vi är tomma, små och utblottade inför honom. Vi tar emot. ”Låt oss låta honom ta och ge allt vad han vill”, säger Thérèse. Det enda vi kan göra är att låta honom ta eller ge det han vill, att låta oss hanteras av hans nåd. Det kallar man på lärt språk synergism, som innebär att Guds nåd är som en slags energi som vi låter pulsera. Det enda vi kan göra är att låta den pulsera, låta honom ta hand om oss, låta honom göra vad han vill och inte föreskriva honom vad han skall göra.

Observera att Thérèse använder ordet låta i dubbel bemärkelse: ”Låt oss låta honom ta och ge allt vad han vill”. Tyngdpunkten förflyttas mer och mer från jaget till Gud. Marie Eugène (1894-1967), en fransk karmelit vars saligförklaring förbereds, skriver: ”Ur den fullkomliga frigörelsen rinner det fullkomliga hoppet, den fullkomliga förtröstan fram”. För att kunna förtrösta och hoppas på ett fullkomligt sätt, måste vi försöka frigöra oss från allt, så att Gud kan ta över, så att Guds nåd kan pulsera. Det är det som ligger bakom hela den ”lilla vägens” teologi.

Thérèse använder de klassiska bilderna av trappan och hissen. Man talar om fullkomlighetens branta trappa. Mystiken älskar att tala om berg och trappor som vi skall bestiga. Thérèse är det lilla barnet som står nedanför trappan. Hon försöker gå upp för trappan, men hon klarar inte ens av det första trappsteget utan glider ner. Men hon blir inte modlös, vilket är vår frestelse att bli. ”Jag klarade inte ens av detta”, tänker man. Thérèse ser att ovanför trappan står far eller mor och vill lyfta henne upp och då förvandlas trappan till en hiss. Hon har hört talas om en ny uppfinning. I Karmel i Lisieux fanns det ingen hiss. Men hon hade hört talas om att det fanns något som hette hiss. Det är Jesu armar. ”Hissen som skall bära mig upp till himlen är dina armar, Jesus. För den skull behöver jag inte bli större. Tvärtom måste jag ständigt förbli liten, ja, bli allt mindre. O, min Gud, du har överbjudit min förväntan och jag

vill lovprisa din barmhärtighet”. Det är bra att tänka på att trappor och hissar kan tala till oss om Guds barmhärtighet, att han lyfter oss upp till sig, att han tar oss i sina armar.

Vi slutar med ett ord av en av Thérèses samtida, Elisabeth av Treenigheten (1880-1906), som uttrycker samma verklighet.

”Guds enda sysselsättning tycks vara att överhopa själen med smekningar och ömhetsbetygelser, liksom en mor som lyfter upp sitt barn och när det med sin mjölk”. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag IV

Thérèse tränger mer och mer in i Guds barmhärtighet. Hon gör det utifrån det material som hennes eget liv ger henne. Hon lyssnar till uppenbarelsen och sedan knyter hon ihop den med vardagen. Man anar trots allt att det är något speciellt med denna unga syster. Därför ber hennes priorinna, Marie de Gonzague, henne att skriva det som har kallats hennes själs historia. Redan i förordet som Thérèse skriver i januari 1895 märker vi, att detta verk är en enda lovsång till Guds barmhärtighet, som går som en röd tråd genom hela hennes livs historia. Guds barmhärtighet är medelpunkten, och allt annat talar om den. Här är lilla Thérèse en trogen dotter till stora Teresa, som såg sin självbiografi i ljuset av Psalm 89 ”Jag vill sjunga om Herrens nådegärningar evinnerligen”. På många av de gamla målningarna av Teresa av Avila har hon en pratbubbla, där det på latin står: *”Misericordias Domini in aeternum cantabo”* (Ps.89). Lilla Thérèse vill göra på samma sätt. Hon säger att det är samma sång hon kommer att upprepa i evighet: om Herrens barmhärtighet. Hon börjar här på jorden att göra det hon skall göra i evigheten, att bara sjunga om Guds barmhärtighet.

Denna barmhärtighet möter Thérèse i sin egen svaghet. Hon har redan som ung flicka gått igenom en period av total utblottelse och svaghet. Utifrån den kan hon uppstämna lovsången till Guds barmhärtighet. Det skall hon sedan fortsätta att göra i all evighet. Hon börjar här i tiden öva in den eviga sången. En tanke som är kär för hela det kontemplativa livet är att allt det vi gör är att ta ut evighetens lovsång i förskott. Där behöver vi bara kunna en sång, sången om Herrens barmhärtighet. Det är alltid samma sak, men alltid nytt. Evighetsperspektivet är så påtagligt för Thérèse. Hon ser att Guds förutseende och förekommande kärlek har förberett allt för henne. I sin försyn har Gud redan förutbestämt att vi skall få del i hans egen evighet. Han ser hela perspektivet. Han ser hela väven i vårt liv. Men vi ser ofta bara knutarna bakom. Det gör det så svårt att känna igen, att det verkligen är barmhärtighet som är invävt i väven, fast det verkar tvärtom. Gud har berett marken för var och en.

Återigen anknyter Thérèse till Maria Magdalena. Vi såg att hon redan som 15-årig flicka, när hon lyckades betvinga en hel värld och fick sin vilja igenom, att hon ville bli apostlarnas apostel. Hon ville göra som Maria Magdalena.

Hon ser sitt livs situation parallellt med Maria Magdalenas. Men ändå ser hon skillnaden. För Thérèse gäller det hon säger: ”Fadern vet att det ligger en sten på sonens väg. Då skyndar han sig i förväg för att ta bort den utan att någon ser det”. Thérèse har till skillnad från Maria Magdalena aldrig begått några dödssynder. Men hon tillskriver inte detta sin egen dygd, utan det är den barmhärtige Fadern som skyndar i förväg och tar bort alla de stenar som hon annars skulle ha ramlat över. ”Den som har varit föremål för en sådan förutseende kärlek men inte vet vilken olycka Fadern avvärjt för honom kommer säkert inte att visa någon tacksamhet och han kommer att älska Fadern mindre än om han hade botat honom. Men om han får veta vilken fara han undgått, kommer han då inte att älska Fadern ännu mer?”

Thérèse säger att det är hon själv som är ”detta barn, föremålet för Faderns förutseende kärlek, en Fader som sände sitt Ord för att frälsa inte rättfärdiga utan syndare. Han vill att jag älskar honom, därför att han förlåtit mig inte bara mycket utan allt. Han väntar inte tills jag älskar honom mycket såsom Maria Magdalena, utan han vill att jag skulle veta med vilken ousäglig, förutseende kärlek han älskade mig så att jag nu måste älska honom till vanvett”.

Maria Magdalena ramlade på stenarna. Hon syndade. Enligt traditionen är Maria Magdalena den omvända synderskan som älskade mycket och därför fann vägen till Gud. Hon är övertygad om att hon är en syndare. Det är Thérèse också. Men skillnaden är att hos Thérèse har Fadern gått i förväg och plockat bort stenarna på vägen, så att hon inte ramlar. Hon har inte bara fått mycket förlåtet utan allt. Fadern har ju tagit bort allt. Thérèse ser sig själv i samma grundsituation som Maria Magdalena. Men av någon anledning har Fadern hunnit före och plockat bort alla stenarna på vägen. Hon tillskriver sig själv inte något. Det handlar om Guds förutseende kärlek. I sin försyn har han för vissa tagit bort stenarna.

De olika livshistorierna är ett mysterium vi aldrig kan förstå. Vissa tycks dansa fram genom livet. Det finns inga stenar på vägen utan bara glädje. Andra ramlar så fort de går utanför dörren. Vid varje liten sten faller de pladask. Men kärleken och barmhärtigheten är densamma, bara vi tar emot Gud i vårt eget liv. Thérèse vill understryka att varje livshistoria är frälsningshistoria. Vi kan aldrig förstå Guds försyn och varför vissa liv bara tycks tala om stenar på vägen, medan det i andra liv inte finns några stenar. Vare sig det finns stenar på vägen eller ej är alla i lika stort behov av Guds barmhärtighet. Försynen är lika stor för alla.

Thérèse ser tyngdpunkten i Gud. Frestelsen är alltid att i stället se mer på den som går på vägen, hakar upp sig på stenarna och faller för svårigheterna eller å andra sidan på nådebevisen. Men Thérèse sjunger Guds barmhärtighets lov. Herren är god och hans barmhärtighet varar evinnerligen. Så säger Thérèse något mycket viktigt: ”Det förefaller mig att om alla hade fått samma nåd som jag, skulle ingen hysa fruktan för Gud, utan alla skulle älska honom gränslöst och av kärlek och inte av rädsla. De skulle alla vinnlägga sig om att aldrig bedröva honom. Men jag förstår att inte alla själar kan vara lika. Det måste finnas olika arter för att ära Guds fullkomligheter var för sig. Mig har han skänkt sin oändliga barmhärtighet och det är genom den jag betraktar och tillber hans andra fullkomligheter”.

Thérèse ser alltså att för henne är Guds barmhärtighet det stora. Likaväl som det finns olika arter bland fåglar och växter, så gäller detsamma bland själar. Vissa tillhör familjen Barmhärtighet, andra familjen Frukta. Men hon anar att Gud föredrar att bli älskad och ärad för sin barmhärtighets skull. Här reagerar hon mycket fint men ändå mot en viss form av spiritualitet som var mycket vanlig på hennes tid, också i hennes kloster.

Man betonade där väldigt starkt Guds rättvisa, Guds rättfärdighet, och att Gud blir kränkt av synden. Därför fanns det vissa själar som ville frambara sig som soningsoffer för att blidka Guds vrede. Man talar om en stor rörelse som betecknas med de franska orden: *réparation et expiation*. På svenska har vi inga ord som riktigt passar in. Gottgörelse, reparation skulle vi kunna säga. Man vill gottgöra alla kränkningar mot Guds majestät som syndarna har gjort sig skyldiga till och avvärja Guds straffdom. Det synsättet märks i hög grad i denna spiritualitet. Som exempel kan tas uppenbarelsen i La Salette, där Jungfru Maria säger: ”Jag håller tillbaka Sonens straffande hand”. Man menade att Sonen ville straffa synden med svår straffdom, men Marias barmhärtighet håller honom tillbaka.

Det är en bild av det mysterium som handlar om dom och frälsning. Men också det talar om Guds barmhärtighet. Man betonade väldigt starkt frukta för Guds rättfärdiga dom. Den synen kan vi möta bland en del människor som är formade av denna spiritualitet, som i och för sig har ett visst berättigande. Men den drevs ibland så långt att människor ibland var mer rädda för Gud och inte vågade gå till honom av kärlek. Det är ganska svårt för oss i dag att förstå detta andliga klimat.

Å andra sidan måste vi också vara lite på vår vakt. Som kardinal Danneels säger, kan det också gå inflation i barmhärtigheten, så att man inte tänker på att synden är en verklig kränkning av Gud, som också är domens och rättfärdighetens Gud. Genom hela spiritualitetens historia går det liksom en vågrörelse mellan Guds barmhärtighet och rättfärdighet. Ibland betonar man mycket starkt rättfärdigheten och Guds vrede. Thérèse säger att det finns olika arter bland själarna. På vår tids språk skulle vi kanske säga att det finns olika karismer, olika spiritualiteter.

Men, nu när Thérèse är kyrkolärare, skulle vi våga säga, att hon har kommit fram till den mest evangeliska synen, där man betraktar Guds övriga fullkomligheter genom barmhärtigheten. Allt är färgat av barmhärtigheten, även rättvisan och vreden. Det är dock lite svårare för oss att tänka på Guds vrede. Karmelitnunnorna har olika tillnamn, men jag har aldrig hört någon som heter ”av Guds vrede”. Det är en mycket finkänslig liten vink som Thérèse ger, eftersom det också i hennes eget kloster fanns fromma systrar som frambar sig själva som soningsoffer till Guds rättfärdighet för att blidka Guds vrede och avvärja straffdomen. Det märkliga är att en av dem var Moder Geneviève, en av stiftarinnorna till Karmel, som annars alltid talade om kärleken och barmhärtigheten. När det gällde offerakten kunde de inte tänka sig annat än att om de offrade sig till Gud, måste det vara för att på ett ställföreträdande sätt suga till sig Guds vrede, så att den inte drabbade andra. Man tänkte lite matematiskt. Någon måste ta åt sig Guds vrede. Någon måste vara Isak. Men som kristna vet vi att Kristus är det fullkomliga offret.

Bakom föreställningen om ställföreträdande offer anar vi också Anselms (c.1033-1109) satisfaktionsteori, som blev dogm i den strikta lutherdomen. Waldenström (1838-1917) framförde en annan försoningslära. När Missionskyrkan lösgjorde sig från Svenska kyrkan var det för att Svenska kyrkan tolkade satisfaktionsteorin som dogm, där synden är en oändlig förolämpning av Gud. För att den skall gottgöras behövs ett oändligt soningsoffer för att blidka Guds vrede. Jesus låter sig slaktas för att ge Gud ett oändligt tillfyllestgörande gottgörelseoffer. Man tolkade försoningen strikt juridiskt. Naturligtvis ligger det något berättigat i den synen också, men man drog det så långt att det blev en dogm. Jag talade nyligen med någon från Missionskyrkan och frågade om det fortfarande är försoningsläran som är det svåra. ”O, nej, det betyder ingenting i vår tid”, sade han. Så den här skillnaden tycks ha försvunnit som skiljelinje.

Från strikt lutherskt håll har man anklagat Wilfrid Stinissen för att hylla Waldenströms försoningslära, fastän han antagligen aldrig har fördjupat sig i Waldenströms skrifter. Satisfaktionsteorin blev den strikta lutherdomens enda tolkningsmöjlighet av frälsningen. Det är viktigt att se att synen på försoningen som en tillfyllestgörande gottgörelse också fanns i det katolska klimatet på 1800-talet. Ett bevis för denna syn är Sacré-Cœur-kyrkan i Paris, som byggdes av franska katoliker som ett gottgörelseoffer för franska revolutionens och kommunens skymfer mot Guds majestät. Vi märker en rörelse av gottgörelse, av soning mycket starkt under en stor del av 1800-talet och också in på 1900-talet. Också Jesu Hjärtakulten är ganska färgad av den synen i vissa uttrycksformer.

Så ser vi att Thérèse, den lilla, unga flickan, på ett mycket finkänsligt sätt böjer om den överdrivna synen på Guds vrede som den främsta egenskapen hos Gud till att få oss att se på Guds barmhärtighet i stället. Det gör hon medvetet, för hon vet att de flesta systrarna såg det som den högsta formen av kult till Gud att offra sig åt hans rättfärdighet. Men hon avskriver alltså inte helt Guds vrede och rättfärdighet. Det är också mycket viktigt. Det kan gå inflation i Guds barmhärtighet, så att man bara vill tala om den. Gud är också en rättfärdig Herre som vredgas över synd och oförrätt. Men Thérèse gör mästerdraget att betrakta alla andra egenskaper och fullkomligheter hos Gud genom hans barmhärtighet. Det motsvarar evangeliets syn att barmhärtigheten är det som lyser igenom allt, även om det kan vara tal om att Gud är sträng och fordrar sin rätt.

Så kommer vi fram till Thérèses offerakt till den barmhärtiga kärleken, som hon skriver den 9 juni i nådens år 1895 på Trefaldighetssöndagen. Liksom mycket annat i hennes liv har offerakten en liturgisk anknytning. ”Jag fick nåden att bättre än någonsin förstå hur Jesus vill bli älskad”. Det är egentligen något oerhört att förstå hur Gud vill bli älskad. Thérèse anade att Gud föredrog att bli älskad för sin barmhärtighets skull. ”O, min Gud, ropade jag ur djupet av mitt hjärta. Är det enbart åt din rättvisa man kan ge sig som offer? Behöver inte också din barmhärtiga kärlek en sådan offerakt?”

Thérèse förstår att Guds barmhärtighet är det väsentliga. Det är kärnpunkten. ”Varför skulle man då inte kunna offra sig åt den”? Bakom denna fråga ligger en insikt i att hennes litenhet, hennes svaghet, allt det som hon har kämpat med, faktiskt är den idealiska trampolinen, katapulten, för att slunga sig in i Guds barmhärtighet. Hon får offra sig till Gud sådan hon är, eftersom han är barmhärtig.

I soningsspiritualiteten till rättfärdigheten kan det finnas i alla fall en liten, liten accent, där man tänker: ”Jag är i alla fall inte en syndare. Jag är ett rent offer. Jag offerar mig för syndarna”. Det finns, kanske inte alltid medvetet men åtminstone omedvetet, en känsla av tanken: ”Jag skall offra mig för syndarna. Jag skall ta på mig det straff, den eld, som annars skulle drabba dem. Jag är ren”. Det är lite ett köpslående med Gud. ”Eftersom jag är så helgad, kan jag vara ett rent offer till din rättfärdighet för de andras skull som är syndare”.

Men hos Thérèse är det inte tal om ett sådant köpslående, utan det innebär helt enkelt att hon i all sin svaghet och litenhet totalt litar på Guds barmhärtighet. Samtidigt är det i första hand svar på ett upprop på Guds nåd. Vi kan se offerakten som en av slutpunkterna på den väg där hon mer och mer har insett sin totala oförmåga, svaghet och litenhet, men att hon just där ändå måste svara Gud. Offerakten implicerar att hon ger Gud sitt svar. I vår tid har vi lite svårt med offer- och konsekrationer, men ändå är det viktigt att se att detta är människans svar till den Gud som ger allt. Vi kan jämföra det med konsekrationen i ordenslöftena och prästvigningen, som uttrycket att människan har förmåga att ge sig till Gud, naturligtvis genom Guds nåd.

Så börjar Thérèse den egentliga texten: ”O min Gud, lycksaliga Treenighet, jag önskar älska dig och göra dig älskad”. Hon vänder sig till hela Treenigheten på Trefaldighetssöndagen. Hon säger helt realistiskt: ”Jag önskar älska dig”. Hon säger inte: ”Jag älskar dig av hela mitt hjärta”. Den totala ödmjukheten är en mycket viktig accent. Ibland säger vi alltför lätt till Gud: ”O, jag älskar dig”. I nästa ögonblick glömmet vi honom och gör honom emot. Ibland kanske vi säger det lite för lättvindigt. Men Thérèse säger helt sanningsenligt: ”Jag önskar älska dig och göra dig älskad”. Det viktiga är att Gud blir älskad. Det är han som står i centrum, inte att hon känner sin kärlek till honom utan att han blir älskad.

I denna önskan ser vi också det apostoliska draget. Det är typiskt för Thérèse att hon knyter ihop det kontemplativa och det apostoliska. Att ”göra dig älskad” innebär att Gud skall bli älskad. Men för att han skall bli älskad måste det apostoliska draget komma in. Hon tilläger genast att hon vill ”arbeta för den heliga Kyrkans förhärskande genom att rädda själarna på jorden och befria dem som lider i skärselden”. Kyrkan, själarna är alltid den horisont där hon ser på Gud. Gud och Kyrkan är oskiljaktiga.

Också detta uttryckssätt är lite främmande för vår tid. Om journalister frågar oss varför vi är i klostret och vi svarar: ”För själarnas skull”, skulle de nog rycka till. Det är inte ett språk vi använder. Samma sak gäller om vi skulle säga: ”Vi är här för att befria dem som lider i skärselden”. Då skulle de undra vad vi menar. Det är ett annat språkbruk Thérèse använder,

men det är en evig lidelse för Guds sak som ligger bakom hennes önskan att rädda själarna. På den tiden var det ett mycket aktuellt tema. Det fanns kongregationer som stiftades med det syftet, t.ex. de berömda *Auxiliatrices du Purgatoire*, skärseldens medhjälpare. Vi har svårt att förstå att någon viger sitt liv till att vara hjälpreda åt själarna i skärselden. I Skåne har jag träffat två damer som har gått i skola hos dessa systrar, som hade en mycket renommerad skola i Shanghai.

Talet om att vi är här för att befria dem som lider i skärselden är alltså lite främmande för oss. Det är lättare för oss att tänka på själarna på jorden. Ändå har vi ett ansvar för både döda och levande. Thérèse ser räddningen av själarna i skärselden som horisonten som hjälper henne att se på Gud. Han skall ju bli älskad av alla de här själarna. De befrias ur skärselden för att kunna älska honom ännu mer i himlen.

Så tillägger Thérèse: ”Jag önskar vara helig, men jag känner min vanmakt och ber dig, min Gud, att själv vara min helighet”. Att det är Gud som är vår helighet är mer lättsmält för vår tid, också för goda, protestantiska kristna. Denna helighet, denna barmhärtighet, möter Thérèse framförallt i Jesus, ”din ende Son, Frälsare och Brudgum”. Vi skulle kunna tro, att Thérèse som talar så mycket om litenheten och barnskapet talar mycket om Fadern. Men man har räknat ut att hon i sitt självbiografiska manuskript använder Faderns namn bara 22 gånger, Gud 267 gånger och Jesus 348 gånger. Det vittnar om en viss accent. Jesus är mycket framträdande. Typiskt för hennes syn på Jesus är att han ofta antar faderliga drag. Här ser vi det som Jesus själv säger: ”Den som har sett mig, han har sett Fadern” (Joh. 14:9).

Även om Thérèse inte talar så mycket om Fadern, anar hon hans kärlek i Jesus. I *Sista samtal* talar hon däremot bara 15 gånger om Jesus och 257 gånger om Gud. Här förflyttas tyngdpunkten, som hon säger, till ”*le bon Dieu*”. De orden har varit en mardröm för alla som skall översätta dem. Skall man säga den gode Guden eller bara Gud. På svenska låter det lite annorlunda än på franska att säga ”den gode Guden”.

Thérèse är mycket inriktad på Jesus. Hon säger att hon vill bli sedd av Fadern genom ”Jesu Anlete och i hans av kärlek brinnande Hjärta”. Thérèse ser verkligheten att hon är Kristi brud och att hon är ett med honom, att hon, som hon säger, har del i ”hans förtjänsters oändliga skatter”. De är ”även mina”. En evangelisk sanning är att om vi är förenade med Jesus, har vi också del i skatten, i talenterna, i nåden och får dela ut detta. ”Jag känner oändliga önskningar i mitt hjärta, och det är med förtröstan jag ber dig komma och ta min själ i besittning”. Att ha oändliga önskningar, längtan efter Gud, är typiskt för de heliga.

Samtidigt kan Thérèse helt realistiskt se sin litenhet och sin vanmakt. Den stora svårigheten brukar vara att knyta ihop det oändliga idealet med den realistiska insikten i den egna vanmakten. Thérèse uttrycker sig på följande sätt: ”Jag bönfäller dig beröva mig friheten att misshaga dig. Om jag av svaghet ibland faller, låt då din gudomliga blick rena min själ och förtära alla mina brister”. Det är Guds barmhärtiga blick som skall rena henne och förtära

hennes brister. Hon ser verkligen allt i mystikens ljus. ”För Gud är att se att älska”, säger Johannes av Korset. Allt det Gud gör, är detsamma. Att se är att älska.

Thérèse säger att hon har fått gå igenom ”lidandets smältugn”. Hon har fått ”del i detta dyrbara Kors” och fått ”se ditt lidandes heliga sårmärken”. Hon hoppas få se dem på sin ”förhärligade kropp”. Det lidande hon går igenom här på jorden ser hon som ett lidande i gemenskap med den Korsfäste. Hon deltar intensivt i hans frälsningsmysterium genom sina små eller större lidanden av vilket slag de vara må. Därför säger hon att hon hoppas att ”i fäderneslandet få glädjas över dig, men jag vill inte samla förtjänster för himmelen. Jag vill enbart arbeta för din kärleks skull med det enda målet att behaga dig, trösta ditt heliga Hjärta och rädda själar som kommer att älska dig i evighet”.

Här märker vi återigen att hon vänder på offerspiritualiteten, som hon inriktar till att vara en akt av tillbedjan, av Guds kärlek och barmhärtighet, alltså inte så mycket ett köpsläende. Hon vill trösta Guds hjärta. Hon vill att han skall bli älskad i evighet. Hon vill inte samla förtjänster för himlen. Det är också ett språk vi inte känner igen i dag. Här ser vi att Thérèse har påverkat mycket av vår tids spiritualitet. Tidigare fanns det en hel del av ett tänkande, där man offerar sig för andra och samlar förtjänster för olika ändamål. Men hos Thérèse är det bara barmhärtigheten som får stråla fram. Så tillägger hon den viktiga satsen: ”Vid detta livets afton skall jag träda fram inför dig med tomma händer”. Hon är fattig, liten, tomhänt. Men just därför kan hon ta emot Guds barmhärtighet.

Så avslutar Thérèse den egentliga offergåvan. ”För att leva i ett tillstånd av fullkomlig kärlek frambär jag mig själv som brännoffer till din barmhärtiga kärlek och ber dig att oavlätligen förtära mig och låta den oändliga ömhet som finns hos dig flöda över i min själ, så att jag må bli din kärleks martyr, o min Gud!” Hon vill leva i ett tillstånd av fullkomlig kärlek. Den fullkomliga kärleken är inte vår kärlek utan Guds kärlek. Men om hon ger sig som brännoffer till denna barmhärtiga kärlek, kan Gud förtära allt det i henne som strider mot kärleken och därför kan hans ömhet flöda över i hennes själ. Då bli hon hans kärleks martyr.

”Vid varje hjärtslag vill jag, o min Älskade, förnya denna invigning otaliga gånger till dess skuggorna flyr och jag kan bedyra dig min kärlek i den eviga åskådningen!” Varje hjärtslag skall uttrycka denna offergåva, som hon vill förnya otaliga gånger. Här snubblar hon ibland över orden och logiken. Även om detta språk som används i dessa offerakter och konsekurationsböner kan verka lite främmande för oss i dag, känner vi igen något djupt evangeliskt. Gud vill älskas för sin kärleks skull, för sin barmhärtighets skull. Han vill att vi skall se på honom framför allt som en kärleksfull Fader, och vi kan faktiskt svara honom. Varje hjärtslag kan bli ett försök att besvara hans kärlek. Då vilar Guds blick på oss. Det jag är med om rör inte bara honom och mig, utan det rör Kyrkan, världen, själarna, syndarna.

Thérèses ord kan vi knyta till vår vigning. Även om Thérèse inte uttryckligen nämner det, talar ordet *consecration* om gudslighet. Genom vigningen är vi vigda till Guds barmhärtighet. Varje hjärtslag talar om det. Thérèse förenklar hela det kristna gudsvigda livet till varje

hjärtslag, som blir en akt av offer, överlåtelse till Guds barmhärtighet för Kyrkan, för själarna i skärselden, för syndarna och för prästerna. Men det betyder inte att hon hela tiden måste tänka på för vem eller för vilket ändamål hon frambär sitt offer. Hon förenklar handlingen till att bli en enda akt av fullkomlig kärlek. Den fullkomliga kärleken är alltid Guds oändliga ömhet som strömmar över till henne. Hjärta talar till hjärta. Hon förblir ett med Jesu Hjärta.

”Min väg är helt och hållet förtröstan och kärlek. Jag förstår inte dem som är rädda för en vän som är så full av ömhet”.

Föredrag V

Vi skall se på det ställföreträdande draget i Thérèses nattvandring. Det handlar om sådant som vi ofta inte helt kan skilja åt. I Thérèses fall blir det ovanligt tydligt att hon egentligen inte behövde natten, skulle vi rent mänskligt kunna säga. Men hon hade ändå alltsedan begynnelsen längtat så mycket efter att bli apostlarnas apostel, själarnas moder. Det mariala, ecklesiala, ställföreträdandet är så starkt hos henne, att hon inte kan nöja sig med den egna reningen. Natten är också något som för henne ännu djupare in i Kristi gemenskap.

Vad är det då som händer i trosnatten? Jo, den 3 april 1896 är det som om ljuset släcks i hissen. Thérèse hamnar i en mörk tunnel, ett trist land, där tät dimma råder. Tron tycks helt enkelt slockna. Det gäller tron som en förnimbar, erfarenhetsmässig eller känslomässig sak. Här har hon också anledning att ge oss belägg för att hon är kyrkolärare, eftersom hon hjälper oss att se vad trons väsen är. Trons väsen är inte det som vi ibland förknippar med en förnimbar erfarenhet av att Gud är med.

För Thérèse blev det tvärtom. Hon hamnade i ett läge som fick Gunnel Vallquist att i Signum kalla henne för ateisternas skyddshelgon. Det är inte så att man har utnämnt Thérèse till skyddshelgon för ateisterna. Rent objektivt sett är hennes erfarenhet av den teologala trons väsen förvillande lik den erfarenhet som de icke-troende har. Det blir mycket tydligt att Thérèse i sina skrifter ibland verkar helt identifiera sig med gudsförnekarna. ”Tidigare”, sade hon, ”kunde jag inte tro att det fanns människor som var ärliga och ändå kunde säga att de inte trodde på Gud”. Hon kunde då inte förstå att det fanns människor som inte trodde. Men efter trosnatten förstår hon det alltför väl. Thérèse tvekar ibland om hon själv är troende eller ej. Vi kan inte föreställa oss hur långt hennes rening gick. Hon säger i detta sammanhang, att man inte får ställa starka mediciner vid en sjuk människas bord och att om hon inte hade tron skulle hon inte tveka ett ögonblick att göra slut på sig själv. Hon säger saker som får håret att resa sig på fromma läsare!

Vad är då tron? Jo, faktiskt är det här Thérèse upptäcker trons nakna, utblottade men djupaste verklighet. ”Jag är rädd att jag kanske skulle häda”, säger hon. Men ändå får vi se denna period på 18 månader som en av de största lovsånger som någon helig människa har gett Gud. Det är en Gud som tycks helt borta. ”Jag besjunger helt enkelt det jag vill tro”, säger hon. Denna tid är en av de viktigaste i hennes liv, kanske i hela den moderna kristenhetens liv. Vi

möter ofta människor som säger, att de så gärna skulle vilja tro men inte kan det. Det är just det Thérèse erfar. Med sin mänskliga kapacitet kan hon inte tro, men hon vill tro.

Thérèse når fram till kärnan i trosakten. ”Även om jag inte avnjuter tron”, säger hon, ”försöker jag åtminstone utföra trons gärningar eller trons akter”. Här använder man det franska ordet *acte*, som är lite svårt att översätta. ”Jag tror mig ha gjort fler trosakter under det senaste året än under hela mitt tidigare liv”. Tron är inte i första hand något vi avnjuter, något som ger oss en viss hemkänsla och säkerhet och, för att driva det till sin spets, en viss överlägsenhetskänsla inför dem som inte tror. Thérèse skalar av alla de yttre höljena. Tron är den nakna, utblottade, flämtande överlåtelsen till en Gud, som tycks så långt borta. Märkligt är att hon under denna period fortsätter att be och öva trons akter. Det var inte många som förstod vad det egentligen rörde sig om. Men i den totala utblottelsen, i natten, upptäckte Thérèse det djupa teologala livet, där tron, hoppet och kärleken verkligen är ett i total överlåtelse åt en Gud som ytligt sett tycks ha vänt henne ryggen. Thérèse knöt trosnatten till en kristologisk erfarenhet, till det heliga Anletet, till Getsemanenatten.

Man glömmer ibland att Thérèse under denna tid gjorde ännu en konsekration. I hennes liv är det vissa saker som liksom har kommit bort och som man inte alltid har beaktat. Under den här perioden, den 6 augusti 1896, på Kristi Förklarings dag, när vi egentligen firar hur det himmelska ljuset lyser upp Jesu Anlete, erfar hon mörkret, att Anletet tycks helt dolt. Då viger hon sig till det heliga Anletet tillsammans med två noviser. Hon säger att hon känner brådska att nå himlen. Hon vill gå med jättekliv till himlen. Annars talar hon om de små tingen, men här skall hon gå med jättekliv. Det gör hon i nakenhet, eftersom hon verkligen är totalt utblottad på den kännbara, förnimbara tron. Då viger hon sig till Jesus som i Getsemane tog på sig hela världens natt.

För Thérèse är den kristologiska verkligheten viktig. Hon är den Korsfästes brud. Därför vill hon vara med honom i hans natt. Hon vill vaka medan apostlarna slumrar till. Naturligtvis förstår hon dem mycket väl, eftersom hon själv gärna somnade till. Men hon vill att någon skall vara med i den djupa, mörka natten i Getsemane. Samtidigt är det också en mariansk och marial verklighet. Det marianska syftar på det allmänna draget hos Maria, medan det mariala syftar på den mystiska, inre aspekten. Thérèse anknyter till sin verklighet som karmelitnunna, då hon vill dölja sig under Marias jungfruliga mantel. Karmeliterna har den vita manteln och skapularet som ett tecken på sin vigning. Det gäller egentligen om alla klosterdräkter – och varför inte om alla våra kläder - att man sveper in sig i Marias dräkt för att identifiera sig med henne och stå med henne vid korset, leva det fördolda livet med henne.

Thérèse vill mer och mer likformas med Maria, det man i Karmel brukar kalla det mariforma livet. Det var en av karmelittertiärerna i Belgien på 1600-talet, Marie av Saint Thérèse, som använde uttrycket det mariforma livet för att beskriva, att vi i det liv vi lever i klostret hela tiden försöker leva tillsammans med Maria. Vi blir likformade med henne. Lilla Thérèse har en mycket rik mariologi. Hon har inspirerat Andra Vatikankonciliet, som betonar Maria som den troende, som en av oss som går på trons dunkla väg. Det blir en hjälp att veta att Maria är

med i natten. Vi får ansluta oss till hennes tro mitt i det dunkla och smärtsamma. Maria finns hela tiden med i de svåra stunderna.

Här kan vi anknyta till ett annat av Thérèses mariala uttryck, som hon tog mycket bokstavigt. Hon såg tillbaka på hela sitt postulat, som varade i nio månader och jämförde den tiden med Marias havandeskap. Hon kan rent intuitivt knyta alla verkligheter till Jesus. Thérèse inträdde i Karmel den 9 april 1888, på Bebådelsedagen. Sedan ikläddes hon den 10 januari 1889. Hon såg postulanttiden som en tid då Jesus växte till i hennes inre, liksom han växte till i Marias sköte. Thérèse hade en speciell förkärlek för bebådelsen. Då var ju Jesus allra minst och mest försvarslös. Jesus som foster, som embryo, är en devotion som vi inte alltid främjat. Men i vår tid får den devotionen verkligen en profetisk innebörd. Ingen kan vara rädd för Jesus som ett foster, ett embryo. Thérèse har en intuitiv kraft att knyta ihop sin verklighet med Jesus.

När Thérèse går in i trosnatten, den reparativa natten, är det helt självklart för henne att i allt det svåra se Jesu heliga Anlete, hans bespottade, lidande Anlete. Därför gör hon en konsekration: till det heliga Anletet, för att bejaka att hon får dela Jesu gudsövergivenhet, hans utsatthet i Getsemane och egentligen under hela livet. Något av det lidande, frälsande, redemptiva draget finns med hos Jesus, ända från början som embryo och fram till hans sista ögonblick.

Det är ingen tillfällighet att Thérèse fick uppleva natten just på tröskeln till 1900-talet. Hon får gå in i trosnatten under den period när ateismen blir en allmän erfarenhet. Det har alltid funnits gudsförnekare, men det blir nu något mer allmänt, ja, kanske det mest allmänna. Det är något nytt i världshistorien. I alla kulturer och civilisationer hittar man tecken på någon form av gudstro. Vi är de första där kanske merparten saknar tron på Gud. Aldrig tidigare har ateismen, gudsförnekelsen eller gudsfrånvaron varit så allmän som i vår tid.

Då får en liten syster dela gudsfrånvaron. ”Jag får äta samma torra bröd som gudsförnekarna”, säger Thérèse, ”jag får sitta vid syndarnas bord”. I stället för att, som man ofta gjorde i hennes miljö, känna agg mot frimurare, ateister och judar, ser hon här en slags mystisk solidaritet, att hon är kallad att stå för dem inför Gud. Den solidariteten går som en röd tråd genom hennes lov ända från det ögonblick när den fromma bilden gled ut ur hennes bönbok i S:t Pierres katedral i Lisieux. Hon vill stå under korset och fånga upp blodet för själarna ända fram till sin dödsbädd. Hon säger: ”Jag kan bara förklara det med den brinnande längtan jag haft att rädda själar”.

Att rädda själar är ett konstant drag hos Thérèse och blir en förklaring till allt hon är med om. Att tron tycks slockna och att hon hamnar i en mörk tunnel ser hon som bönesvar. Någon annan som hamnar i en liknande troskris, kanske inte omedelbart ser det som ett bönesvar. Att kunna se det svåra som ett bönesvar är en av de stora, hoppfulla lärdomarna. I vårt eget liv har vi många gånger svårt för det. Ofta ser vi bara på ytan och ser det svåra, det futtiga. Vi glömmer att ur Guds synvinkel är det nåd, bönesvar, gåva. De prövningar vi har gått igenom är kanske sådant vi aldrig kunde föreställa oss att det skulle drabba oss. Det kan vara något

psykiskt eller fysiskt. Det kan vara relationer till andra. Att se det svåra som ett bönesvar är bland det svåraste som finns. Gud kan ha gett mig min prövning för att jag skall komma honom närmare och rädda själar. Det är inte givet att vi ser det så snabbt. Men här kan Thérèse verkligen hjälpa oss. Min prövning, det som jag kämpar med och knappt vågar se i ögonen, det jag knappt vågar tala om, det som tycks så helt utanför Guds vägar, kan vara ett tecken på att Gud vill att jag skall gå in i natten, för att min tro skall renas, min kärlek växa och hoppet blomma upp och för att jag skall rädda själarna. Det är en mystisk identifikation med syndarna och gudsförnekarna.

Thérèse har många sådana märkliga exempel. En av de kanske lustigaste sakerna, det man minst skulle vänta sig, var när system Céline kommer in i klostret. Hon är då en ganska mogen, ung kvinna som har varit med i världen. Då anförtror Céline sig till sin syster Thérèse och säger att hon har haft svåra frestelser mot kyskheten. Då jublar lilla Thérèse och säger: ”Själv har jag aldrig haft det. Men eftersom du är min själs eko, så blir jag delaktig av det genom dig och får på något sätt också möta Guds nåd i detta”. Det är mycket märkligt. Vi ser ofta bara baksidan av frestelsen. Men Thérèse ser att på något sätt kommer hon Gud närmare genom frestelsen. De flesta människor har frestats på kyskhetens område, men Thérèse hade aldrig gjort det. När hennes syster Céline kom och anförtrorde sin kamp på detta område till Thérèse, jublade hon, för då är hon på det mystiska planet också med och delar frestelsen och får hjälpa till att göra det till en väg till Gud. Inget mänskligt var främmande för Thérèse. Hon kunde i allting se Guds frälsande nåd.

Prövningen, frestelsen är inte detsamma som synd. Vi kan frestas till bristningsgränsen på olika områden. Det kan gälla kyskheten, tron eller kärleken till nästan. Men det betyder inte att vi samtycker, även om vår tankevärld tycks överströmmad av avskyvärda tankar och bilder. Om vi säger: ”Jag vill tro, jag vill älska”, då är det detta som gäller. Det är i trosnatten som Thérèse verkligen visar oss trons väsen och trons kärna. Denna del av hennes liv är kanske det som mest har blivit till evangelium för vår tids människor. Tron ligger närmare än många anar.

När någon säger: ”Jag kan inte tro, men jag vill tro”, är det i Thérèses mening en trosakt. Men det är svårt att få dem som säger så att förstå vad Thérèse menar, för de har ofta förväxlat tron med de troendes sätt att vara. Det svåraste hindret för dem som söker sig fram till tron är ofta att de identifierar tron med mänskliga attityder och sätt att uppföra sig och tänka.

Vi kan ta ett konkret exempel. I Sverige var det ofta lättare för en hedning att bli katolik än lutheran, eftersom man ofta förknippade kristendomen med de uttrycksformer man såg hos lutheraner. I en ärkekatolsk miljö skulle det kanske vara lättare att ansluta sig till någon annan kyrka än den katolska. De som kommer från tomma intet är ofta mycket kritiskt präglade och stöts ofta bort av en viss form av uppträdande, förkunnelse och ord. De gamla konvertiterna rasade över den predikoton som de svenska prästerna tidigare ofta använde. Någon sade att det värsta var när någon av dem konverterade och blev katolsk präst och hade kvar detta sätt att tala i predikan. Då var det inte lätt att vara konvertit. Men också det måste man smälta. Gud är större än sådant. Utanverket och innanmätet är inte alltid så lätt att skilja åt.

Thérèses trosnatt kan på många sätt bli till hjälp just för dem som är utanför Kyrkan, för gudsförnekarna, för syndarna. Trosnatten ser hon som en ställföreträdande natt. Hon får bära bördor åt dem som inte själva orkar bära dem. Redan från början hade Thérèse velat vara själarnas moder. Det hade bekräftats genom erfarenheten av kärlekselden. Hon ser Guds nåd och ett bönesvar i det som händer. Det är kanske en av de stora lärdomarna för vårt liv att kunna göra det. Är jag frestad på ett område till bristningsgränsen, då är det egentligen bönesvar. Här vill Gud att jag skall leva i tro, hopp och kärlek för världens räddning, oavsett på vilket område det är.

Vår svårighet är att vi själva vill utstaka vägen. När man förr kom till klostret sade man ofta att man ville utföra de mesta föraktade sysslorna. I gammaldags karmelitlitteratur var det mycket påtagligt att man ville föraktas. Man tog fasta på Johannes av Korssets ord: ”Jag vill lida och bli föraktad”. Då fick man kanske istället sitta och vika servetter eller något annat behagligt. Men att i det man är med om och i det man känner inombords se Guds nåd, Guds gåva, är inte alltid så lätt.

Det finns också heroism i att göra det mest föraktade. När jag en gång var i ett benediktinkloster, sade en av bröderna: ”Abboten här tvättar alla toaletter”. Det är ett uttryck för att man väljer något som inte har så mycket yttre glans. Det ligger något i det. Men ibland är det just i det vanliga, det som ingår både i min inre och yttre verklighet, som den djupare reningen sker. Det gäller att inte medvetet söka vare sig det mest föraktade eller det mest glänsande. Reningen kan ske i det skånska grå novembermörkret, som Birgitta Trotzig (1929-2011) skildrar med de polska lantarbeterskornas ögon. De ligger i leran och drar upp sockerbeter medan det regnar och de blir genomvåta och sura. Sedan blir de föraktade av sina husbönder. Novembermörkret är en av de stora prövningarna i klosterlivet, som kan vara monotont, enahanda, mörkt och händelseöst.

Ibland är det, som under denna period hos Thérèse, inte brist på händelser utan kanske tvärtom. Men det är viktigt att i just det som sker se Guds vilja, Guds frälsning och Guds nåd. Det låter så självklart men är det inte, när det drabbar vårt liv. En av Thérèses stora nådegåvor är att verkligen ta emot det som är och se Gud i detta. Därför kan hon hjälpa oss, trots att hon lider av natten. Vi får inte tro att hon vet, att nu är det natt och sedan blir det annorlunda. Natten är verkligen något som går oerhört djupt in i henne. Men ändå märker vi att det just i prövningen växer fram en koexistens, en fredlig koexistens mellan total utblottelse och djup frid. Det märkliga är att Thérèse också talar om att det finns frid på själens botten. Kanske det är i just det här tillståndet man kan lära sig urskilja de olika lagren i själen. Vi har alla olika skikt, olika lager inom oss. Vi kan vara mycket irriterade eller mycket ledsna på ytan men ändå jubla innerst inne. Vi kan känna en djup frid även i jäktet, i frestelsen, i torkan.

Under den här tiden skriver Thérèse till en annan syster Thérèse i klostret, Thérèse av Sankt Augustinus. Det är denna syster hon hade så svårt med och där hon hela tiden måste övervinna sig själv för att kunna visa vänlighet. Hon lyckades ”bedra” denna syster så bra, att systemen trodde sig vara föremål för Thérèses förkärlek. Det var först 30 år senare som denna

syster av misstag fick veta sanningen. Historien förmäler inte hur systemen tog det, om hon bröt samman eller började skratta.

Thérèse skriver till denna syster och det är ett mycket viktigt kriterium att hon översätter de stora intuitionerna på det mystiska planet till konkreta gester av nästankärlek. Att Thérèse skriver till denna syster medför att hon var en av de få som fick veta lite av det som försiggick i Thérèses hjärta. Thérèse skrev: ”Om ni visste i vilket mörker jag är nedsänkt. Det tycks mig som om det efter detta dödliga liv inte finns någonting mer. Allt har försvunnit för mig. Det enda som återstår för mig är kärleken”.

Det kan tyckas ganska märkligt att Thérèse skriver dessa ord till just denna syster. Här får vi se något av Thérèses mystiska nästankärlek, när hon ger denna syster detta förtroende, fastän hon på det känslomässiga planet inte alls hade någon dragning till systemen. Men på det djupa teologiska planet älskade Thérèse verkligen denna syster. Det var inte tal om något bedrägeri eller falskhet.

Thérèse såg lagren, de olika dimensionerna i själen. Vi kan mycket väl ha antipati på ytan men ändå älska på djupet. Vi kan tycka att tron har slocknat men ändå växa i tron. Det får vi se mot bakgrund av den horisont som de heligas samfund är. Den horisonten finns hela tiden hos Thérèse. Mörkret går hon igenom för själarna, för Kyrkan, för världen, för prästerna och syndarna. Redan från början tog hon det som sin stora intuition. Hon sitter vid syndarnas bord. Hon ser förbönens och det kontemplativa livets apostoliska fruktbarhet. Kanske det är just därför de kontemplativa ordnarna tycks ha mer livskraft i vår tid. Ju mer ateismen brer ut sig, desto mer behövs de som står med utbredda armar, de som håller förbönen levande. Allt detta som tycks så smärtsamt sker ändå i påskens glädje.

Vi får inte glömma att innan ljuset släcktes fick Thérèse det synbara tecknet på Guds nåd. Hennes offer togs emot. Hon fick en försmak av himlens glädje. Sedan släcks allt ljus, men den mystiska nåden blir kvar. Därför kan hon citera Psalm 92: ”Herre, du fyller mig med glädje genom allt du gör”. Glädjen finns i sin substans, även när man får den i form av den mörka hissen eller det skånska novemberklimatet. Det hjälper oss att få perspektiv på våra prövningar. Den reparativa trosnatten är ett av Thérèses stora bidrag till kristen mystik och dogmatik, ja, till varje kristen, varje sökare och varje ateist. Hon hjälper oss att se den teologiska trons väsen. Vi kan läsa hela hennes sista tid, som finns skildrad i *Sista samtal* i detta ljus. Här bryter påskglädjen igenom trots det smärtsamma.

Det kommer alltid små glädjestrålar. En mycket påtaglig sådan är en dröm Thérèse hade. En natt drömmer hon om Moder Anna av Jesus, som var en av Teresa av Avilas följeslagare och hade fört karmelitsystrarna till Frankrike. Thérèse säger helt öppenlydligt: ”Jag hade aldrig ägnat henne en tanke”. Så plötsligt kommer Moder Anna av Jesus och visar henne ömhet och kärlek i drömmen. Då ser Thérèse det som ett tecken på att vi är älskade i himlen, även av dem vi inte har ägnat en tanke. Thérèse hade hört talas om Moder Anna av Jesus. För oss kan det vara något liknande. Vi kan drömma att något helgon, som vi aldrig har ägnat en tanke,

glädjestrålände kommer fram, omfamnar oss och säger att vi är älskade där uppe. Thérèse anar den himmelska Kyrkans kärlek till oss. Det finns änglar och helgon som inte tycks ha något annat att göra än att älska och ta hand om oss, fastän vi inte ägnar dem en enda tanke. Det är ganska hoppfullt att veta att vi är så älskade. För Thérèse kommer alltså små blixtrar av nåd under den här perioden.

Under den här perioden kommer också en av Thérèse största mystiska, dogmatiska insikter, det man kallat det katolska manifestet. Vid slutet av 1800-talet fick vi det kommunistiska manifestet under den framväxande marxismens tid. Men då fick vi också det katolska manifestet. Här kan man faktiskt finna vissa paralleller. Medan det kommunistiska manifestet talar om de materiella rikedomarna, betonar det katolska manifestet att de andliga rikedomarna är gemensamma för hela Kristi kropp. Det finns en slags andlig kommunism där andliga rikedomar och förtjänster delas ut till alla och envar, där allt är gemensam egendom i Guds rike.

Det är lilla Thérèse som åter är i farten. Den 8 september, återigen ett liturgiskt datum, Marie födelses fest, 1896 skriver Thérèse ett brev till sin syster Marie av Jesu Hjärta. Thérèses ord kallas det katolska manifestet för det ger oss en djupdykning ner i Kyrkans väsen, i kristendomens hjärta. Utgångspunkten för Thérèse är den motsats som hon först tycker är helt oförsonlig mellan å ena sidan insikten i den egna svagheten, litenheten, vanmakten som nu har förstärkts ytterligare genom trosnatten och å andra sidan den oändliga längtan efter helighet. Tidigare trodde hon sig i alla fall ha tro, men nu tycks också den vara i gungning. Samtidigt med den erfarenheten har hon oändliga önskningar. Hon drömmer verkligen om helighet. Hon vill gå med jättekliv mot heligheten, samtidigt som hon frågar sig om hon har tro eller om hon är helt utanför.

Här visar Thérèse oss på en av de stora paradoxerna i vårt mänskliga liv, där vi pendlar mellan litenhet och storsinnet, verklighet och ideal, mänsklig begränsning och gudomlig dröm. Hon känner verkligen till fullo vidden i sin svaghet och oförmåga. Hon kan inte ens tro av egen kraft. Allt är nåd. Samtidigt har hon drömmen att bli ett stort helgon, att göra allt för Gud, att gå med jättekliv på hans väg. Det tycker hon är obegripligt. Hur är det möjligt då hon är en stor, stor syndare och känner alla synder som en frestelse? ”Jag kan falla i allting men ändå längtar jag efter helighet”. Det tycks logiskt sett obegripligt.

Ännu en gång får Thérèse ljus genom Guds ord. Alla de stora intuitioner hon har bottnar i Guds ord. I Gamla testamentet förstod hon vidden av Faderns barmhärtighet. Här gör hon som de gamla, fromma protestanterna gjorde. Hon slår på måfå upp Bibeln. Då hamnar hon i 1 Kor 12 och 13 och får en slags mystisk förståelse av själva Kyrkans väsen, något som är nödvändigt som en självförståelse för varje människa som vill möta Guds eget mysterium. En mycket typiskt katolsk insikt är, att vi måste ha en mystisk förståelse av vad Kyrkan är för att förstå oss själva inför Gud. Det handlar om det man kallar vårt katolska vi. Det handlar inte bara om jag och Gud. Om jag inte förstår vem Kyrkan är, då kan jag inte hitta min egen identitet. Mitt väsen finner jag i och genom Kyrkan.

Thérèse börjar med att konstatera: "Att vara din brud, o Jesus, att vara karmelit, att genom min förening med dig vara moder till själarna, det borde räcka för mig ... Men det gör det inte ... Dessa tre privilegier är visserligen min kallelse: karmelit, brud, moder. Men jag känner också andra kallelser inom mig: jag känner kallelse till krigare, präst, apostel, kyrkolärare, martyr, kort sagt, jag har behov och lust att för dig, Jesus, utföra heroiska gärningar ... O Jesus, min kärlek, mitt liv ... hur skall jag kunna förena dessa motsättningar? Hur skall jag förverkliga min lilla själs önskningar?"

Thérèse är lycklig över sin kallelse i Kyrkan. Hon har dessa privilegier: att vara karmelit, brud, moder. Det är inte tal om något missnöje med det. Hon lever av det och älskar det, men ändå är det som om hon ville göra allt för Jesus. Det viktiga är att göra heroiska gärningar för Jesus. Thérèse vill inte själv bli något stort, utan hon drömmer om att Jesus skall bli oändligt älskad. Då vill hon göra allt för den Älskade. Så räknar hon upp de andra kallelserna. Det är viktigt att förstå henne rätt. Hon säger, att hon vill bli krigare, men vi får inte tro att hon vill involvera sig i någon armé. Hon säger, att hon vill bli präst, men det innebär inte att hon är förespråkare för ett kvinnligt prästämbete. Hon säger att hon vill bli apostel och kyrkolärare. Vi får inte tro att hon fick en profetisk glimt av vad som skulle hända. Det finns en viss frestelse att tolka det Thérèse säger alltför bokstavligt. Ett av de stora hindren för att hon skulle bli kyrkolärare var, att man var rädd att de som förespråkade kvinnliga präster skulle säga att Thérèse har sagt sig vilja bli präst.

För Thérèse handlar det om att hon vill göra allt för Jesus, trots att hon ser sin fattigdom och svaghet. Hon vill liksom tränga in i allting i Kyrkan för att bli delaktig av allt det som görs av kärlek till Jesus. Hon har ingen bokstavlig längtan efter att bli krigare, präst och kyrkolärare. Men hon vill inifrån Kyrkans liv identifiera sig med alla för att delta i deras kärlek till Jesus. Hon ser att hennes eget hjärta inte räcker till. Hon är hemma i sin kallelse. Det handlar inte om missnöje med kallelsen. Hon älskar att vara karmelit, brud och moder, men i denna kallelse ligger en öppenhet för allt i Kyrkan. Hon är ju moder till alla själar och en mor måste dela sina barns kallelser. Hon ser den mystiska insidan i alla dessa kallelser.

Samtidigt ser Thérèse att det inte finns någon mindre, vanmäktigare själ än hennes. Hon ser så tydligt att hon ingenting förmår, ja, att hon inte ens tycks ha tro. Hon åtnjuter inte tron. Samtidigt vill hon göra allt för Jesus. Det blir ett sannskyldigt martyrium för henne att känna dessa två krafter och dragningar. "Under bönen drev önskningarna mig att genomlida ett verkligt martyrium. Och jag öppnade Paulus' brev för att söka ett svar". Det blir ett martyrium att vilja göra allting för Jesus men ingenting förmå.

"Min blick föll på första Korintierbrevets tolfte och trettonde kapitel. I det första läste jag, att inte alla kan bli apostlar, profeter, lärare osv., att Kyrkan är sammansatt av olika lemmar, och att ögat inte på samma gång kan vara en hand ... Utan att fälla modet läste jag vidare och fann lindring i denna mening: 'Sträva ivrigt efter de nådegåvor som är stört. Men nu vill jag visa er

ytterligare en väg, en övermåttan härlig väg.' Och så förklarar aposteln, att de största gåvorna är intet utan kärleken, att kärleken är den yppersta vägen, som med säkerhet leder till Gud."

"Äntligen hade jag funnit ro. Då jag betraktade Kyrkans mystiska kropp hade jag inte känt igen mig i någon av de lemmar som Paulus beskriver, eller snarare, jag ville känna igen mig i alla ... Kärleken gav mig nyckeln till min kallelse. Jag förstod att om Kyrkan har en kropp som består av olika lemmar, så kan inte den ädlaste och nödvändigaste fattas henne. Jag förstod, att Kyrkan har ett hjärta, och att detta hjärta brinner av kärlek".

Så enkelt var det för Thérèse. Ingen lem var riktigt hennes, men i Hjärtat kände hon igen sig. Kyrkan har alltså ett Hjärta. Det kan vara speciellt tydligt för er i Heliga Hjärtas Kloster. Jesus liksom Maria har ett Hjärta. Men Kyrkan har också ett Hjärta, där vi får leva. Kärleken sammanfattar alla kallelser. Om vi lever i kärleken, är vi allt i Kyrkan. Om vi identifierar oss med Hjärtat i Kyrkan kan vi vara med på all fronter. Edith Stein har en liknande text.

Typiskt för den kontemplativa kallelsen är att man vill vara allt i Kyrkan. Man nöjer sig inte bara med att undervisa och predika. Man vill vara allt, och då måste man bli intet, skulle vi kunna säga. Thérèse citeras i Katolska Kyrkans Katekes när hon säger: "Kärleken är själen i den helighet till vilken alla är kallade". Var och en är på något sätt kallad att vara i Hjärtat. Men det kontemplativa livet har en speciell hemortsrätt i Hjärtat. Då är man med på alla fronter. Där blir man också delaktig av krigarens kallelse. Vissa vill vara präster, några vill vara apostlar och andra vill vara kyrkolärare. Det finns olika kallelser i Kyrkan, men det är inte på det planet den djupare kallelsen enligt Thérèses syn ligger utan i att upptäcka att i Hjärtat finner vi alla vår kallelse.

När jag själv läste denna text var det min första kontakt med Thérèse. Hennes katolska manifest bidrog mycket till att jag blev karmelit. Jag har hört flera personer säga att just manifestet verkligen visar oss Kyrkans mysterium, att vi alla har en plats där, hur svaga och oförmögna vi än är. Denna text skriver Thérèse alltså mitt under trosnatten. Kanske det är just den upplevelsen som ger henne lösningen, att det är kärleken som blommar upp när tron tycks slockna. Det teologala livet är ju ett enda till sitt väsen. Om vi prövas på ett plan, kanske andra aspekter kommer fram i ljuset. Man har sagt att Thérèse är hoppets stora mystiker. Även om hon inte direkt talar om hoppet så finns det hela tiden med. Varje prövning, varje lidande, varje frestelse får henne att hoppas på Guds nåd.

I Kyrkans Hjärta finner Thérèse alltså sin identitet. Kyrkans förståelse av sig själv hjälper henne att förstå vem hon är, vad hon betyder i Kyrkan. "Jag förstod att Kyrkan har ett Hjärta och att detta Hjärta brinner av kärlek. Jag förstod, att endast kärleken får Kyrkans lemmar att handla, att om kärleken slocknade, skulle apostlarna inte längre förkunna evangelium och martyrerna vägra att utgjuta sitt blod ... Jag förstod, att kärleken innesluter alla kallelser, att kärleken är allt, att den omfattar alla tider och alla orter, kort sagt, att den är evig! ... Då utbrast jag i min översvallande glädjeyra: O Jesus, min Kärlek, äntligen har jag funnit min kallelse, min kallelse är kärleken! Jag har funnit min plats i Kyrkan, och det är du, min Gud,

som gett mig den: i min moder Kyrkans Hjärta skall jag vara kärleken, och därmed blir jag allt ... min dröm blir verklighet!!!"

Här sammanfattas alla kallelser för Thérèse. "Min kallelse är kärlek". Den kallelsen gäller alla kristna. Det fina är att ingen är utestängd från Hjärtat, inte ens den svagaste, mest oförmögna, ja, inte ens den stora syndaren. Alla kan förtäras av denna kärlek. Här ser vi hur Thérèse upptäcker Kyrkans insida och väsen, Det är också något profetiskt för vår tid med dess kyrkokritik, där man ibland har förlorat synen på Kyrkan som ett mysterium med ett modershjärta som brinner av kärlek. Thérèse talar inte om en kall, byråkratisk organisation, den enbart institutionella kyrkan, med ämbete och hierarki, utan om insidan av Kyrkan.

Det innersta i Kyrkan är ett Hjärta som brinner av kärlek. Här smälter Kyrkans Hjärta och Jesu Hjärta samman. Brud och Brudgum är ett. Kyrkans Hjärta, Kyrkans kärlek, är en delaktighet i Jesu Hjärtas kärlek. Här ser vi den fullkomliga kärleksföreningen, det som Johannes av Korset ser som målet för vårt kristna liv, att nå fram till den rena kärleken, den fullkomliga kärleksföreningen. Lilla Thérèse är en trogen lärjunge till Johannes av Korset. Det Thérèse här säger är i och för sig inget nytt. Vi skulle kunna finna texter som belyser denna verklighet genom hela den kristna historien. Men hon säger det vid rätt tidpunkt och med rätt språk.

Här finns kanske lösningen på den berättigade kärnan, då även kvinnor säger sig längta efter att bli präst. Om de kan upptäcka Thérèses budskap, finner de vad det verkligen kommer an på i synen på både Kyrkan och den egna kallelsen. Här finner alla det djupaste svaret på sin personliga kallelse: att finna sig tillrätta i Kyrkans Hjärta. Sedan spelar det inte så stor roll vad man gör på det yttre planet.

Ändå tror jag att den här texten är speciellt vår text som lever det kontemplativa livet, så att vi upptäcker vår plats i Kyrkans Hjärta och att vi just där kan bidra till hela kroppens frälsning och liv. Thérèse visar att kroppen sträcker sig längre än vi skulle tro. Det mysterium som innebär att man tänker i grader är typiskt katolskt. Kyrkan är som koncentriska cirklar. Längst inne finns det av kärlek brinnande Hjärtat, som i grunden är en delaktighet i Jesu Hjärta. Maria är den enda där den delaktigheten fullkomligt realiseras, eftersom hon är den Obefläckade. Sedan kommer olika cirklar med helgon, änglar, vanliga smålänningar. Vidare kommer de ortodoxt kristna och andra kristna. Men något av detta ljus genomsyrar hela skapelsen och berör alla människor.

Samma syn ser vi också hos Paulus, som säger att Kristi kropp till sist skall omfatta hela skapelsen, och även hos en nutida mystiker, Teilhard de Chardin (1881-1955). Kristi mysterium skall i olika grader lysa upp hela världen. Det är en vision som innebär att kärleken är den innersta beståndsdelen i allt. För att förstå Kyrkans väsen, för att förstå oss själva måste vi hitta fram till detta Hjärta. Det borde inte vara svårt för er som lever i Heliga Hjärtas Kloster att leva er in i det som Thérèse fick som en speciell nåd.

Återigen vill jag anknyta till den konkreta kärleken till nästan. Under samma period som Thérèse skriver det katolska manifestet, skriver hon ett brev till ytterligare en av de besvärliga systrarna eller svarta fåren. Man har inte exakt kunnat datera brevet, men det är skrivet mellan 18 och 17 september 1896 till den syster som har hand om linneförrådet. Alla i klostret fruktade att samarbeta med henne, eftersom linneförrådet var hela hennes värld. Det var inte lätt att tillfredsställa henne. Men ändå var det just till denna syster Thérèse skrev. Här ser vi tydligt hur hon knyter ihop höga mystiska insikter med konkreta relationer till andra människor.

Till henne skriver Thérèse: ”Det mest smärtsamma, det mest kärleksfulla martyriet är vårt, eftersom bara Jesus ser det. Det kommer aldrig att uppenbaras för de skapade varelserna på jorden. Men när Lammet öppnar Livets bok, vilken förvåning kommer det inte att väcka hos det himmelska hovet, när de hör hur man jämte missionärernas och martyrernas namn, proklamerar de fattiga, små barnens namn, de som aldrig gjort några iögonfallande handlingar”. Här hjälper hon den syster som vållade andra lidande, men som egentligen alltid vållade sig själv mest lidande, att infoga sitt fördolda martyrium i Kyrkans kallelse. Vi är alla de fattiga, de små barnen, som har våra små martyrier. De gäller att se att också det har sitt värde.

Även om andra drabbas av våra egenheter, så ingår det också i vår kärlekstjänst. Det är så Thérèse ser det. Det gäller också den syster som gjorde oväsen i bönen. Man vet inte riktigt om det var tänderna eller naglarna som hon hela tiden satte i rörelse under bönen. Thérèse säger om henne: ”Detta grannskap som var mycket prövande varade länge. Och min bön gick ut på att offra denna konsert till Jesus”. Också detta kunde hon integrera i sin bön. Hon erkänner att hon blev irriterad av systemens oväsen. Att erkänna är det första steget. Men Thérèse såg på det irriterande ljudet som en konsert som hon kunde offra till Jesus. Ingenting faller utanför Kyrkans Hjärta, när man lever i det och ingen är helt utanför. Alla kan mer eller mindre dras in i Hjärtas kärlek.

Därför kan vi avsluta med en annan text som Thérèse skriver:

”Sedan det har blivit också mig givet att förstå kärleken i Jesu Hjärta vill jag anförtro er att den har drivit ut all fruktan ur mitt hjärta. Minnet av mina fel förödmjucar mig och får mig att aldrig stödja mig på min egen kraft som inte är något annat än svaghet. Men ännu mer talar detta minne till mig om barmhärtighet och kärlek. När man kastar sina synder med helt barnslig förtröstan i kärlekens förtärande eld, hur skulle de kunna undgå att oåterkalleligen förtäras?” I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag VI

Vi lyssnar återigen till Thérèses ord till oss i dag:

”Det finns bara en sak att göra under natten, detta livets enda natt som vi bara får uppleva en gång. Det är att älska, älska Jesus av hela vårt hjärta och rädda själar åt honom för att han skall bli älskad”.

Thérèse har som tidigare nämnts skrivit ett brev som är en av de klassiska texterna från vår tids spiritualitet, det vi kallar det katolska manifestet. Men allt kan missförstås, misstolkas och missbrukas på religionens område. Den som hon skrev till, Syster Marie av Jesu Hjärta, förstod inte den djupa, befriande sanningen i Thérèses brev. Det kan vara bra att veta, när det blir missförstånd mellan oss. Thérèses ord är ett helgons ord, men den här systemen reagerar just så som man inte skulle ha reagerat. Hon blir modlös och skriver: ”Ja, du har kärleken, men inte jag”. Systemen förstår inte vad det egentligen gäller. Hon ser de stora önskningar som Thérèse har och då reagerar hon som vi ibland gör i just mötet med de heliga: med en slags ohelig blandning av avundsjuka, sårat högmod och uppgivenhet.

Men Thérèse ger inte med sig. Hon skriver ett nytt brev den 17 september för att undanröja alla missförstånd och säger: ”Mina önskningar att bli martyr är ingenting. Det är inte de som ger mig den gränslösa förtröstan jag känner i hjärtat ... Det som behagar honom är att se mig älska min litenhet och fattigdom. Det är det blinda hopp jag har till hans barmhärtighet ... Detta är min enda skatt. Varför skulle den inte också vara din?”

Det är inte det faktum att Thérèse har stora önskningar att få allt som finns i Kyrkans hjärta som får henne att sväva ovanför de andra, utan de stora önskingarna är någonting hon har utifrån sin fattigdom, sin litenhet och får henne att hoppas allt av Gud. Man har inte alltid förstått hur långt Thérèse går in i fattigdomen och litenheten och att hon just därför kan hoppas allt av Gud. Ofta känner vi dragningar åt två håll. Litenheten drar oss ner i modfällighet och får oss att bli kvar på marken. De höga önskingarna får oss att tro att vi redan har nått fram.

Men för Thérèse är det tvärtom. Ju mer hon ser sin mänskliga litenhet och svaghet, sin utblottelse, desto mer hoppas hon av Gud. Det är det som är kontentan av det som brukar kallas ”den lilla vägen”. Ju mindre hon blir, desto mer hoppas hon på Guds nåd och att nåden också skall förvandla henne. Här finns en stor skillnad mellan den katolska synen och den klassiskt lutherska. Utgångspunkten är densamma: Jag är svag och fattig. Jag är syndig och hoppas på Gud, som är allt. Men Thérèse tror att denne Gud skall lyfta henne upp och ge henne allt. Ju svagare man är och utan önskningar och dygder, desto lämpligare är man för den förtärande och omdanande kärlekens verkan. Blotta önskan att vara ett offer är nog. Men man måste samtycka till att alltid förbli fattig och kraftlös. ”Och det är det svåra”, säger hon, ”ty var finner man någon som är verkligt fattig i anden?”

Det gäller att till fullo lita på Guds kärlek och nåd, fast man förblir kraftlös, liten och inte kan tillräkna sig någonting. Att hålla ihop de två tingen – att se sin egen svaghet, kraftlöshet och inte kunna tillräkna sig något och att samtidigt till fullo lita på Guds kärlek - tycks vara så svårt. Och som väg ser sedan Thérèse: överlåtelse, att helt enkelt kasta sig i den gudomliga

smältugnen. ”Jesus låter mig se den enda väg som leder till denna gudomliga smältugn. Den vägen är överlåtelse, såsom hos ett barn som utan fruktan somnar i sin fars armar”.

Återigen har vi sömnen som bild. För ett barn är det helt naturligt att somna in i sin fars eller mors armar. Lika naturlig skulle överlåtelsen vara. Barnet är svagt och litet, och det accepterar att vara som det är. Men samtidigt litar det på föräldrarna. Överlåtelsen i naken tro, hopp och kärlek är Thérèses stora budskap. Det är inget nytt. När man tänkte på att förklara henne för kyrkolärare, sade man att det var ju inget nytt hon hade att komma med. Hennes budskap bygger helt på evangeliet, på den klassiska mystiken, som innebär att man överlämnar sig till Gud sådan man är, litar på honom fastän man är kraftlös, svag och syndig.

Thérèse såg sig själv som en ynkelig liten stackare. Men de flesta människor har inte riktigt insett graden av sin ynklighet. Att riktigt gå in i den egna svagheten med hopp och kärlek är ganska ovanligt. Att se sin svaghet kan ofta bli till en kliché, ett uttryck, eller något som går över i misströstan. Om bara en liten ton är falsk, fördärvas helheten. Det gör att många i början har lite svårt med Thérèse, när de ser flickan med rosor, lite alltför mycket kitsch, lite överdrift. Då tycker de att detta är en falsk ton hos henne som hade ett så lätt och romantiskt liv. Vad kan hon veta om svaghet och utsatthet? Men det som hon verkligen har provat på i sitt liv, svagheten ända till den sista droppen, har aldrig fått henne att sluta sig inom sig själv utan tvärtom, det är det som är grunden för hennes överlåtelse.

Vi kan jämföra det Thérèse säger med de anagogiska akter Johannes av Korset talar om. Innebörden är att vi genom tron, hoppet och kärleken höjer oss upp till Gud utifrån den svaghet som är vår. Johannes av Korset talar ofta om de anagogiska akterna i förbindelse med en frestelse. En frestelse kan vara mycket påtaglig och tyckas fångla oss. Vissa nivåer av oss kan vara fånglade, t.ex. känslans eller sexualitetens plan. Då skall vi inte gå i närkamp med frestelsen utan skjuta upp som en pil. Vi skall höja oss upp till Gud. *Anagoge* på grekiska betyder uppåtgående. Frestelsen är då kvar här nere, men högt därovan är vi hos Gud. Det försöker Thérèse på olika sätt illustrera.

I Signum tog man upp berättelsen om örnen och den lilla fågeln. En av de kanske bästa bilderna i detta sammanhang är när hon talar om en jakt på en liten kanin. Kaninen skuttar upp i famnen hos kungen, som egentligen skulle skjuta kaninen. Då nämns inte kungen skjuta den. Vi kan tycka att det är lite barnkammaridyll över det. Ändå är det en av Thérèses starka sidor att hon kan tala på ett språk som vem som helst kan förstå.

Under tiden från sin kanonisation och ungefär 25 år framåt präglade Thérèse mycket av fromhetslivet i katolska länder. Även i ett sådant land som England bad man: ”*Little flower show your power*”. Thérèse var mycket närvarande också i sådana kretsar där man i vanliga fall inte var så fromma. Hon lyckades evangelisera veckotidningsvärlden, eftersom det var lite av glamour och rosor över henne. Den devotionen var kanske inte helt efter de fromma mallarna, men hon lyckades tala till människor som annars aldrig skulle kunna tänka sig att öppna en bok av ett helgon. Både i England och i USA fanns en slags veckotidningsfromhet.

Hon kunde på något sätt tränga igenom vallen. Det får vi tro att hon fortfarande kan göra. Det var mycket påtagligt under den här perioden att man överallt såg hennes bild. Hon kunde tala till människor som aldrig annars skulle ha kommit in på mystik och spiritualitet.

Nu när hon är kyrkolärare är hennes uppgift att tala till teologerna. Det kanske är ännu svårare. Den enkla, evangeliska, teologala överlåtelsen är kärnan i hennes budskap. Vi kan faktiskt genom Guds nåd ge oss till Gud för världens frälsning. Allt hör ihop. Hon talar om en liten, rak, kort väg. Det är en ”alldeles ny väg”, säger hon.

Thérèse berättar själv: ”När jag tänker tillbaka på min novistid ser jag hur ofullkomlig jag var. Jag bekymrade mig för sådana småsaker, att jag måste skratta åt det”. Det är mycket befriande, när ett helgon kan säga att hon måste skratta åt det som bekymrade henne. ”Vad Herren är god som har låtit min själ mogna och gett den vingar. Längre fram kommer nog den tid där jag nu är att tyckas mig full av brister. Men numera förvånar jag mig inte över någonting. Jag blir inte ledsen över att se att jag är svagheten själv. Tvärtom berömmar jag mig av min svaghet och är varje dag beredd att upptäcka nya brister hos mig”.

Vi behöver inte sörja när vi tänker tillbaka på vår novistid och se hur dumma vi var. Vi behöver inte sörja, när vi tänker tillbaka på gårdagen. Det är ungefär på samma sätt hela livet. Vi behöver inte förvåna oss över någonting. Vi vet att vi är svagheten själv, och då måste det kunna fungera på något sätt. Det finns en äkta realism och människokänedom hos Thérèse. Det hon säger låter så enkelt och lätt, med det är något som växer fram. Vår stora svårighet är att vi inte alls skrattar åt vår novistid utan i stället tänker, att om vi hade gjort så eller så eller om det hade varit på ett annat sätt, hade vi blivit bättre nunnor eller munkar nu. Den stora frestelsen är att inte tro sig vara svag.

Om vi inser vår svaghet får vi samtidigt inse vårt behov av hjälp och hoppas på Guds nåd och helighet. Den kombinationen är oslagbar men inte helt lätt att ta till sig. Det blir mycket lätt något av modlöshet i svagheten, när vi tänker på vår novistid eller på vad vi gjorde i går eller i dag. Modlöshet är ett ord vi borde stryka från klostervokabulären. Det är mycket lätt att inte skratta åt sin ofullkomlighet utan gråta. Men det är bättre att skratta åt sin svaghet. Om vi gråter över den, tar vi den ofta för allvarligt. Med det menar jag inte att vi skall förringa den. Det finns en realistisk insikt i att inse att ”jag är svagheten själv” som Thérèse säger, och då måste jag vara beredd att upptäcka nya brister hos mig, saker som jag aldrig hade trott skulle fresta mig. Men insikten i vår svaghet skall samtidigt gå över i en hållning, där vi säger till Gud: ”Du är min styrka. Du är mitt hopp”. Vi måste omedelbart kunna göra den här svängningen.

Vi får inte sitta fast i vår svaghet. Det är den som får kaninen att skutta upp i kungens famn. Den bilden är mycket talande. Kaninen vet att den kommer att bli skjuten men hoppar då upp i kungens famn för att bli räddad. Om vi fastnar i svagheten går vi under. Men om vi kan ha den som utgångspunkt kommer vi upp i kungens famn. Därför säger Thérèse också: ”Han

utblottar fullständigt de själar som är honom allra kärast”. Ju mer utblottade och svaga vi är desto mer får vi tro att vi är kärast för Herren.

Den totala tilliten till Gud ser Thérèse som kärnan. Här har man sett likheter med Luther, vars tro också var det man kallar *fiducia*, förtröstan, *adhaesio*, att fästa sig vid Gud eller *conglutinatio*, att fastlimma sig vid Gud. Vi märker där samma hållning. Däremot är det diskutabelt om Luther håller med Thérèse, när hon säger, att denna troshållning och överlåtelse också kommer att tränga in och förvandla henne. Det är inte bara tal om yttre rättfärdiggörelse utan också om inre heliggörelse och gudomliggörelse.

Nu har man på ekumeniskt håll nästan nått fram till konsensus när det gäller synen på rättfärdiggörelse. Men den norske patern Pollestad sade, att han aldrig mött någon katolik som egentligen hade bekymrat sig om vad rättfärdiggörelse är. Det är en terminologi och ett sätt att tänka som egentligen aldrig har berört den katolska fromhetstraditionen. Där har man i stället talat om heliggörelse och gudomliggörelse. Pollestad menar att det är ett litet skenproblem man har löst.

Frågan är om Luther kan följa med lilla Thérèse, när hon säger att hon också blir Kungens brud, när hon hoppar upp i hans famn. Då får hon dela hela hans nåd och verklighet. Hon förvandlas av nåden. Nästa steg i ekumeniken är frågan: Vad ger oss frälsningen? Hur verkar den? Här är Thérèse helt radikal. Hon är liksom Johannes av Korset helt övertygad om att det blir en slags jämlikhet i kärlek, ett uttryck Johannes av Korset använder om den högsta mystiska föreningen. Thérèse säger: ”Den älskade kan inte vara tillfreds, om hon inte känner att hon älskar lika mycket som hon är älskad”.

Här kommer Thérèse åter på en krigslist. ”För att älska Dig såsom Du älskar mig måste jag låna Din kärlek. Först då vinner jag vila”. Det är genialiskt. ”Ge mig för att älska dig ditt eget gudomliga Hjärta” Den tanken måste vi också läsa in, när Thérèse talar om Kyrkans Hjärta. Här är det Jesu Hjärta som vi får låna i Kyrkan. ”Lägg i mitt hjärta Din förtärande låga, så kan jag välsigna och älska Dig. Trots min oerhörda fattigdom kan jag då älska Dig såsom man älskar Dig däruppe. Då kan jag älska Dig med samma kärlek varmed Du älskat mig, Du den Högstes Son”.

Thérèse inser verkligen att vi, när vi möter Kristus, när vi renas av hans nåd, när vi överlåter oss till honom, får tillgång till hans egen kärlek. Vi lånar hans Hjärta för att älska honom mer. Så enkelt är det. Svagheten blir kvar i det egna hjärtat. Man inser till fullo att man överlåten är sig själv inte förmår något. Men om man har tomma händer och ett tomt hjärta, då får Jesu Hjärta rum där. Då är vi i Kyrkans Hjärta. Då är vi Kyrka, skulle vi kunna säga. Hela tiden får vi också ha den marianska accenten i bakgrunden. Maria är ur bilden av den troende, den älskande, den som förtröstar. Hon är ur bilden av hela Kyrkans attityd.

Vad är de då som driver Thérèse i hennes förtröstan? Den flamländske karmeliten Koen de Meester, som anses vara en av de stora specialisterna på Thérèse, vill framför allt trycka på hoppet. Thérèse talar kanske inte så mycket om hoppet, men bakom synen på förtröstan, på överlåtelsen, finns hoppet, en teologal dygd, som hon beskriver utan att nämna den vid namn. Här finns det lite skillnad mellan Thérèse och Luther. Den företeelse Thérèse talar om som hopp, talar han om som tro. Det betyder att för Luther är tron mest en attityd. Det är inte så mycket ett innehåll, kan vi säga för att förenkla det lite. Thérèse ser hoppet som en attityd av tillit och överlåtelse, som håller ihop tron och kärleken. Hoppet har ofta en sammanbindande, enande kraft.

På ett sätt styr hoppet nästan hela den teologala dynamiken. Det tecknar Charles Péguy (1873-1914), som föddes 5 dagar efter Thérèse, i den klassiska bilden av tre systrar, Tro, Hopp och Kärlek, på promenad. Man kan heta Fides eller Faith, Espérance och Caritas. Hoppet, den yngsta systemen, som går först får de andra med sig. Hon bestämmer riktningen. I vårt liv kan vi ofta se att det är så. Just i de svåra perioderna av öken och dimma, när vi inte riktigt vet hur det skall lösa sig, är det ofta hoppet som drar oss in i Guds armar. Kärleken tycks djupfryst och tron tycks gå på sparlåga, men hoppet, grundtilliten till Guds rena, barmhärtiga godhet, fungerar även i extrema situationer och ger oss en äkta delaktighet i barmhärtigheten. Hoppet är en grundattityd, en grundtillit, en hoppfull förtröstan på Gud.

Därför säger Thérèse: ”Det som mest misshagar Jesus och sårar hans Hjärta är bristen på förtröstan”. Hon säger inte att det är bristen på kärlek. Att förtrösta och lita på Jesus är grunddraget. Samma grundhållning av tillit och förtröstan ser vi också i Jesu liknelser, t.ex. när han talar om den barmhärtige fadern. Det står ingenstans att den förlorade sonen är speciellt kärleksfull och längtar hem för att ge sin far kärlek. Nej, han var mycket realistisk och ville ha mat. Och han litade på att han skulle få mat.

Vår grundtillit innehåller naturligtvis något av tro och kärlek, men egentligen är det också, för att uttrycka det från baksidan, något av en självbevaringsdrift. Nyktert måste vi säga att Gud är den ende som kan rädda oss ur vårt intet, vår tåredal och synd, som kan förvandlas till överlåtelse och förtröstan. Hoppet kan färgas på många sätt och är inte alls alltid så osjälviskt, vilket vi måste ta med i räkningen. När kaninen hoppar upp i kungens famn, var det nog inte för att han älskade kungen så mycket, utan för att han visste att kungen var den ende som kunde rädda honom.

Thérèses ”lilla väg” är mycket nykter och realistisk. Det är bara på så sätt den äkta kärleken kan växa, för det är Guds kärlek vi skall låna. Det är inte vi som skall prestera en slags kärlek, utan vi skall bli så tomma, att vi måste älska med Guds Hjärta. Därför är hoppet ofta motorn. Men Thérèses mening är att det, som hon säger, skall bli ”*une confiance amoureuse*”, en kärleksfull förtröstan, som mer och mer skall färgas av Kristi kärlek. ”Ständigt på nytt måste kärleken bli till hopp om att Gud själv skall få kärleken att växa”, säger Pater Koen De Meester. Gud skall dela med sig av sin kärlek och omforma oss med den. Vi skall mer hoppas

på hans kärlek än på att vi själva genom diverse kosmetiska plastikoperationer skall få en påklistrad kärlek. Guds kärlek skall förvandla oss inifrån.

Man har ibland jämfört Thérèses syn på förtröstan, tillit och hopp med det Ambrosius (ca 340-397) kallar ett heligt kretslopp mellan kärleken och hoppet i tron. Med all sannolikhet hade Thérèse inte läst Ambrosius' utläggningar. I hela den kristna traditionen talar man om en ömsesidig påverkan mellan kärlek, tro och hopp. Det är en helig ström vi dras in i. Det kan börja mycket krasst, som för Teresa av Avila som gick i kloster, eftersom hon hade hört att det var det säkraste sättet att undgå helvetet. På liknande sätt är det ofta fortfarande, även om vi när vi kommer till klostret tycker att vi kanske aldrig har haft så många frestelser som där. Ändå litar vi på att vi är på rätt väg. När vi då nyktert och krasst kan konstatera vår totala svaghet och utblottelse, kan vi märka att hoppet ändå driver oss framåt. Då upptäcker vi genast att vi måste rena hoppet, eftersom det ändå finns tecken på en viss förhoppning om egenrättfärdighet, om att bli helig på egen hand. Men då blir vi ännu mer utblottade, när vi ser vår svaghet. Allting samverkar till vårt bästa när vi dras in i det heliga kretsloppet.

Thérèse litar inte på sina egna gärningar men hon hoppas att ”han lönar mig enligt sina egna verk”. ”Det är så gott att tjäna den gode Guden i provningens natt. Vi har endast detta liv för att leva av tro”. Nu närmar hon sig också livets slut. Hon har en intuition att hon inte skall leva länge. Det påverkar också hennes längtan att gå med jättekiv till helighet. Det är inte hon själv som dag efter dag konstaterar oändliga framsteg i dygd, utan det är ett ödmjukt konstaterande av hennes egna totala vanmakt och samtidigt förhoppningen på Guds barmhärtighet. Hon har offrat sig till Guds barmhärtighet.

Den sista perioden i Thérèses liv finns skildrad på ett minutiöst sätt i *Sista samtal*. Det är något unikt att kunna följa ett helgon fram till döden, dag för dag och ibland timme för timme. Under den här perioden är hon mitt uppe i trons rening. Det är som om ljuset är släckt i hissen. Ändå kan hon verkligen leva sig in i det djupa teologala livet. Hennes kärleksfulla förtröstan växer inte fram i ett lugnt, stilla, harmoniskt böneliv, utan det är verkligen ett tungt liv. Ibland måste hon skrika lite för att få in luft, säger hon. Thérèse förblir rakt igenom mänsklig, något vi inte minst märker i umgänget med systrarna. Här ser vi verkligen Guds möjlighet att förvandla en människa.

I sitt breviarium hade Thérèse en liten lapp, som egentligen är en sammanfogning av två texter från Romarbrevet: ”Saliga de som Gud räknar som rättfärdiga, oberoende av gärningar. Den som har gärningar att peka på får sin lön inte som en nåd utan som en rättfärdighet. Men utan att ha förtjänat det blir de rättfärdiga av hans nåd, eftersom han friköpt dem genom Kristus”. Nåden blir mer och mer det centrala för Thérèse.

”Allt är nåd”, sade Thérèse i samband med att hennes medsysstrar visade stor brist på hänsyn. De ställde alla möjliga frågor till henne. ”Vad skulle du då säga om du fick dö utan att få sakramenten?” Då säger hon: ”Allt är nåd”. Även om det skulle bli så, att hon av någon anledning inte fick ta emot sakramenten, litade hon på Guds nåd. Mer och mer är det Guds nåd, Guds kärlek och barmhärtighet som uppfyller henne helt och hållet, även under sjukdomens nedbrytande verk och trots att hon nästan aldrig fick vara i fred. Hon berättar mycket levande om en syster som kom in och bara ställde sig och tittade på henne en lång stund som om hon vore en skyltdocka. Hon hörde kommentarer som inte alls var speciellt finkänsliga. Thérèse låg verkligen på lit de parade med doktorer som kom och gick. Det var en mycket svår tid, men ändå kunde hon säga att allt var nåd. ”Varje ögonblick är en evighet av glädje för himlen, en evighet av att se Gud ansikte mot ansikte och vara ett med honom”. ”Endast Jesus är, allt annat är inte”. Det är ett av de klassiska citaten från Thérèse. Jesus är den enda verkligheten.

Thérèses längtan till evigheten blir nu ännu mer tydlig. Hon talar mer och mer om evigheten. Det sista av Thérèses originella bidrag är hennes syn på himlen. En vanlig föreställning är att se evigheten som ett slags vilohem, där man får vila i frid och ro i himlen. Här på jorden kan man springa omkring, men sedan blir det lugnt och skönt. Det är mänskliga föreställningar. Vi säger: ”Vila i frid, *requiescat in pace*”. Men Thérèse säger egentligen motsatsen. I evigheten skall hon börja arbeta. När systrarna säger, att de kommer att sakna henne säger hon: ”Nej, men jag kommer tillbaka ... Jag vill tillbringa min himmel med att göra gott på jorden”.

Thérèses ord finns citerade i Katolska Kyrkans Katekes, när man skildrar hur helgonen hjälper oss här på jorden. De vilar sig inte alls. De sysslar med oss liksom Anna av Jesus gör, även om Thérèse tidigare inte hade visat henne minsta intresse. Anna av Jesus hade förberett sitt besök länge och väl, även om man inte talar om tid i himlen. Hon hade nogsamt tänkt ut att hon skulle hjälpa den lilla system som aldrig har brytt sig det minsta om henne. Men hon bryr sig om Thérèse. I himlen finns inte längre någon avundsjuke.

Thérèse inser att hon först i himlen får del av hela Brudgummens kärlek. Hon får samverka med honom i frälsningsverket. Den övertygelsen anade hon redan från början, när hon sade att hon ville bli apostlarnas apostel. Hon ville bli moder till själarna. Hon anar att hon i himlen får börja med en ny slags aktivitet. Samtidigt som hon vilar i Gud och tillber och lovsjunger honom, kan hon göra gott på jorden genom sitt så kallade rosenregn. Man har samlat flera tjocka volymer med all slags nådebevis. Hon verkar på ställen där man minst skulle tänka sig att helgonen verkar. Nu lever Thérèse i den gränslösa kärleken. Hon kan tillbringa sin himmel med att göra gott på jorden.

”Men för att komma till himlen måste man ju dö”. Thérèse har förberett sig till döden ända sedan sin första kommunion. Syster Henriette, benediktinsystem i Lisieux, berättar att redan vid sin första kommunion bad Thérèse om att få dö av kärlek. På den tiden hade man ett bruk att låta de små barnen be om något de ville ha, en slags intention. Thérèse bad om att få dö av

kärlek. De andra små flickorna frågade varandra vad de hade bett om. När de fick höra att Thérèse ville dö, sade de till syster Henriette, att det var något hemskt. ”Men det är inte så hon menar”, svarade syster Henriette, ”utan hon vill verkligen dö av kärlek till Frälsaren och för att rädda själar”. Vi kan spåra Thérèses önskan tillbaka till hennes första år här på jorden. Hon hade en mycket svår krisperiod vid tiden för sin första kommunion. Hon säger att hon tillbringade de tristaste åren av sitt liv hos systrarna. Men ändå lärde hon sig att be.

Thérèse talar mycket om kärleksdöden. Det är ett uttryck som går tillbaka på mystikernas föreställning av döden och innebär att om människan är totalt helgad av Guds nåd, då dör hon bara vare sig hon är ung eller gammal. När vi har omformats av nåden och kärleken har genomsyrat oss, då spricker vi liksom. Vi kan inte leva längre här på jorden. Den föreställning som ligger bakom denna syn är en syn på vårt liv som frälsningshistoria. Gud vill verkligen att vi skall fulländas i hans kärlek. Vissa författare föreställer sig kärleksdöden mycket romaniskt. Också Johannes av Korset, som annars är ganska nykter, använder bilden av svanen. Han säger att svanen ibland sjöng så vackert av kärlek att den dog. Det ser han som en bild av den mystiska kärleksdöden.

När Thérèse ligger och spottar blod ser hon realistiskt, att hon i sin smärta och förnedring och även om hon känner sig helt torr och tom och Gud tycks vara långt borta förbereder sig till en död i kärlek, när hon överlåter sig åt Gud i kärleksfull förtröstan. Hon säger: ”Vår Herre dog på korset i ångest. Ändå var det den vackraste kärleksdöd. Att dö av kärlek det är inte att dö i hänryckningar”. Hon vänder blicken till Kristus på korset.

Döden kan vara mycket plågsam och förnedrande. Människan kan bli berövad mycket av sin värdighet. Hon kan dö i ångest, i själsliga kval och, i uppror. Men det kan ändå finnas någonting av tillit och förtröstan, även om tilliten kan vara mycket olika färgad. På dödsbädden är det inte alltid människor visar uttryck för en stor och kärleksfull överlåtelse. Ofta kan det vara en mycket ynkelig liten akt, kanske en önskan, att Gud ändå skall ta hand om dem. En liten, liten låga kan hjälpa människor vidare.

Thérèse tror att hon på sin sjukbädd, trots att hon verkar vara övergiven av Gud, i ångest, i mörker, ändå får dela Kristi död i kärlek. Det blir mycket tydligt i hennes *Sista samtal* att hon får fortsätta att lida och dö med Kristus för världens frälsning. Samtidigt får vi många prov på hennes lustiga, små infall. Man tvingar i henne allt möjligt, som man trodde kunde hjälpa henne. Man gjorde saft på sniglar och ”då växer det ut horn på mig”, sade hon. Thérèse bevarade sin robusta humor och sin kärlek, också till naturen. Det gladdade henne att det kom in små rödhakesångare som hoppade på bädden. Thérèse hade i sjukrummet sina helgon på en vägg, ett slags draperi, där hon fäste upp bilder av bl.a. martyren från Vietnam, Théophane Vénard (1829-1861). Hon pratade och skojade med dem, när det var som värst. Hon bevarade mycket av sin naturliga mänsklighet, även om hon var helt sönderhostad inifrån.

Så når Thérèse fram till dödsdagen, den 30 september 1897. ”Jag ångrar inte att jag har offrat mig åt Kärleken. O nej, jag ångrar det inte, tvärtom!” Till sist säger hon det som hon aldrig riktigt hade vågat säga tidigare: ”Min Gud, jag älskar dig!” Annars var det ofta: ”Jag önskar älska dig... jag vill att du skall bli älskad”. Men här är det som om hon riktigt vågar lita på att nu är det så: ”Min Gud, jag älskar dig!” Thérèse dog i ett sjukrum vigd åt det heliga Anletet. Hon var verkligen vigd till Jesu lidande Anlete.

Thérèses Långfredag vändes ganska fort till påsk. Nådebevisen kom mycket fort. Vissa systrar berättar att hon hade fått en slags extas innan hon dog. Det är något ovidkommande. Det stora är att hennes triumf börjar ganska snart genom alla nådebevis som kom och genom alla människor som vände sig till henne. Det fanns dock vissa systrar som inte kunde begripa sig på detta. De sade att hon ju inte ens var en god nunna. Det kan vara en tröst för oss att veta, att de som inte ens anses vara goda nunnor ändå kan bli helgon och kyrkolärare.

Vi litar på att Thérèse på olika sätt kan hjälpa oss att hitta den inre grundrörelse som hon kallar *confiance amoreuse*, kärleksfull överlåtelse, och är en slags syntes av tro, hopp och kärlek. Det innebär att en av dessa teologala dygder kan tyckas gå på sparlåga. Men då kan den andra lågan flamma upp. När tron tycks i det närmste utslocknad, kan hoppet växa osv. Detta heliga kretslopp är en bild av Treenigheten. De teologala dygderna är vårt sätt att förenas med den treenige Guden i ett kretslopp av kärlek mellan Fadern, Sonen och Anden. Vi får gå vidare på denna lilla, enkla, raka väg, just där vi lever, inte fly utan här och nu ta emot Jesus, för det är bara han som är. Allt annat är inte. Då kan vi leva i Kyrkans Hjärta. Då kan vi hjälpa Jesus att frälsa själar.

Vi slutar med Thérèses egna ord: ”*Jag känner inte framtiden, men jag kan ändå med säkerhet säga er att Brudgummen står vid dörren*”.